

*Załącznik
do Uchwały .....
Rady Miejskiej w Skalbmierzu
z dnia .....*

***Gminny Program Rewitalizacji
Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030***

(Projekt 1.0)

Kwiecień 2025

Opracowano przy współpracy
Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz,
Komitetu Rewitalizacji,
mieszkańców i innych interesariuszy rewitalizacji
z firmą *InicjatywaLokalna.pl sp. z o.o.*

Spis treści

Wstęp.....	5
I. Część wprowadzająca	8
1. Metodologia prac nad dokumentem	8
II. Część diagnostyczno-analityczna.....	10
1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	10
2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	15
3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	18
3.1. Sfera społeczna	19
3.2. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	29
3.3. Sfera gospodarcza	29
3.4. Sfera środowiskowa	31
3.5. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy	34
III. Część programowa	39
1. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji	39
1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	39
1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań	40
2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2024–2030.....	43
2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć	43
2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć.....	55
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	59
3. Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	67
4. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania..	69
IV. Część wdrożeniowa.....	72
1. System realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.....	72
1.1. Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z jego kosztami	72
1.2. Harmonogram realizacji programu	75
1.3. Promocja dokumentu	76
2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu	77
2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości	77
2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu	82
3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji	83

4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko oraz opiniowania przez właściwe instytucje	89
5. Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	90
6. Sposób realizacji dokumentu a polityka mieszkaniowa i planowanie przestrzenne w gminie	90
6.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej.....	90
6.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego ..	90
Spis map	91
Spis schematów	91
Spis tabel	91
Spis wykresów.....	92

Wstęp

Rewitalizacja stanowi odpowiedź na szereg zjawisk kryzysowych występujących na obszarach gmin, takich jak degradacja techniczna oraz narastające problemy w sferach społecznej i gospodarczej. W związku z tym niezbędne jest planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych odpowiadających na zidentyfikowane problemy oraz potencjały danego obszaru zdegradowanego, a także wynikającą z nich skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. Rewitalizacja to proces, a nie pojedyncze działanie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 *Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), *rewitalizacja* stanowi: „proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”.

Podstawowym narzędziem tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych jest *gminny program rewitalizacji*, który jest inicjowany, sporządzany oraz uchwalany przez Radę Gminy na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. Dokument obejmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów współfinansowanych ze środków UE oraz innych publicznych lub prywatnych), ponieważ tylko taka różnorodna konstrukcja warunkuje osiągnięcie zakładanych efektów.

Objęcie danego obszaru zdegradowanego Gminnym Programem Rewitalizacji będzie stanowiło podstawę wspierania go poprzez instrumenty i narzędzia dedykowane rewitalizacji (programy unijne oraz krajowe) lub korzystania z preferencji w innych instrumentach, programach i działaniach sektorowych.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030 (GPR) stanowi spójny dokument strategiczny mający na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego, mającego istotne znaczenie dla rozwoju gminy poprzez przedsięwzięcia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny i środowiskowy), skoncentrowane terytorialnie oraz prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Niniejszy dokument opracowany został zgodnie z *Ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji*, w oparciu o art. 36 ust. 8 *Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079 z późn. zm.) (ustawa wdrożeniowa), a także z uwzględnieniem zapisów dotyczących „innych instrumentów terytorialnych” (dalej: IIT) zawartych w rozdziale 8.3. Umowy Partnerstwa¹. Ponadto niniejszy dokument opracowany

---

¹ *Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa,

został zgodnie z wymogami art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060² (dalej: rozporządzenie ogólne).

Zgodnie z Umową Partnerstwa rewitalizacja jest szczególnym obszarem i będzie wdrażana w pojedynczych gminach, wyłącznie jako IIT, na podstawie gminnych programów rewitalizacji pełniących funkcję IIT. Zgodnie z art. 29 rozporządzenia ogólnego strategię IIT, w tym GPR, powinny zawierać elementy takie jak:

- *obszar geograficzny, którego dotyczy dana strategia* – w tym przypadku obszar rewitalizacji Gminy Skalmierz;
- *analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych* – na potrzeby niniejszego GPR opracowano *Diagnozę na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalmierz*, która zawiera analizę problemów, potrzeb i potencjałów poszczególnych obszarów gminy, w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej, technicznej i środowiskowej. W GPR dokonano pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji, w tym określono występujące na nim najistotniejsze problemy i ich przyczyny oraz potrzeby interesariuszy i potencjał rozwojowy, w tym jego znaczenie dla całej gminy;
- *opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru* – w GPR wskazano projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające o charakterze zintegrowanym, których realizacja pomoże w osiągnięciu założonych celów. Wszystkie zaplanowane działania mają na celu zniwelowanie zdiagnozowanych problemów i zaspokojenie potrzeb interesariuszy rewitalizacji poprzez wykorzystanie istniejących potencjałów obszaru. Projekty obejmują różne sektory i obejmują kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe, mieszkańcy itd.);
- *opis udziału partnerów w przygotowaniu strategii i jej realizacji* – w niniejszym dokumencie szeroko opisano partycypację społeczną, udział mieszkańców w tworzeniu GPR, a także określono system jego realizacji, w tym sposoby udziału mieszkańców i ewentualnych partnerów w realizacji, monitorowaniu i ewaluacji GPR. Projekty realizowane będą w partnerstwie przez różne podmioty, a nie jedynie przez wspólnotę samorządową.

Dokument składa się z czterech zasadniczych części, a mianowicie: części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej, programowej oraz wdrożeniowej.

Część wprowadzająca zawiera ogólne informacje dotyczące metodologii opracowania dokumentu oraz jego uwarunkowania zewnętrzne, tj. strategiczno-programowe, które wskazują na powiązanie rewitalizacji z całościową wizją rozwoju gminy.

Część diagnostyczno-analityczna obejmuje metodologię delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz określenie ich zasięgów przestrzennych poprzez

---

czerwiec 2022.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizyjowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159).

wskazanie przebiegu granic na terenie gminy. Ponadto zawiera szczegółową diagnozę wyznaczonego obszaru rewitalizacji w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej wraz ze skwantyfikowanymi danymi i ich analizą w celu przedstawienia skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.

Część programowa przedstawia najważniejsze założenia procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Skalbmierz, tj. wizję wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego, misję, cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań mającymi na celu eliminację lub ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk i wykorzystanie potencjałów lokalnych. Ponadto zostały tutaj zawarte podstawowe (główne) oraz uzupełniające (komplementarne) projekty rewitalizacyjne powiązane ze sobą i wspólnie oddziałujące na obszar rewitalizacji. Ważnym elementem są również szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem różnych źródeł finansowania projektów.

Część wdrożeniowa składa się z systemu realizacji (wdrażania) dokumentu, a także systemu monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu w reakcji na zmiany w otoczeniu. Ponadto w niniejszej części zawarte zostały mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i innych podmiotów oraz grup nieformalnych aktywnych na terenie gminy na każdym etapie procesu rewitalizacji, tj. diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Przedstawiony został tutaj również przebieg procesu opiniowania dokumentu przez instytucje zewnętrzne oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ostatnim elementem jest sposób realizacji założeń dokumentu w odniesieniu do polityki mieszkaniowej oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego w gminie wraz z załącznikiem graficznym wskazującym na kierunki zmian przestrzenno-funkcjonalnych na obszarze rewitalizacji.

I. Część wprowadzająca

1. Metodologia prac nad dokumentem

Metodologię sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji warunkowała przede wszystkim *Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278).

Dokument opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy we wszystkich etapach prac, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu. Na wybór takiego podejścia decydujący wpływ miała idea rewitalizacji, w której kluczową rolę odgrywa realizacja zasady partnerstwa i partycypacji społecznej.

Metodologia prac obejmowała dwie zasadnicze części, składające się na efekt końcowy w postaci dokumentu *Gminny Program Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030*, a mianowicie:

- I. *Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz* – obejmowało następujące etapy:
  - 1) zgromadzenie danych statystycznych do diagnozy w podziale na ustalone jednostki referencyjne gminy (sołectwa) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej, zarówno z Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz jak i instytucji zewnętrznych;
  - 2) wykonanie wielokryterialnej analizy przestrzennej ustalonych wskaźników oraz opracowanie diagnozy gminy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z mapami poglądowymi koncentracji problemów we wszystkich ww. sferach;
  - 3) przeprowadzenie w dniach 16.10–20.11.2024 roku konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz wraz z opracowaną diagnozą gminy oraz mapami przedstawiającymi granice ww. obszarów;
  - 4) przedstawienie Radzie Miejskiej w Skalbmierzu przez Burmistrza, wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy wraz z projektem uchwały, diagnozą gminy na potrzeby wyznaczenia ww. obszarów i mapami przedstawiającymi ich granice;
  - 5) podjęcie na sesji przez Radę Miejską w Skalbmierzu *Uchwały XI/56/2024 Rady Miejskiej w Skalbmierzu z dnia 19.12.2024 roku w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz*;
  - 6) przekazanie ww. uchwały oraz jej opublikowanie w dniu 23.12.2024 roku wraz z załącznikami, tj. mapami obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego jako poz. 4961.
- II. *Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z przeprowadzeniem procesu zaopiniowania dokumentu i Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko* – obejmowało następujące etapy:

- 1) podjęcie na sesji przez Radę Miejską w Skalbmierzu *Uchwały Nr XII/66/2025 z dnia 06.02.2025 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030* (po ponad 14 dniach niezbędnych na uprawomocnienie się uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz, która jest aktem prawa miejscowego);
- 2) ogłoszenie w dniu 18.02.2025 roku o podjęciu uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji na stronie internetowej gminy, na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej, w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości (na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy) oraz przez obwieszczenie;
- 3) przeprowadzenie różnorodnych form partycypacji społecznej służących wspólnemu wypracowaniu przez wszystkich interesariuszy rewitalizacji głównych założeń dokumentu (wizji, misji, celów, kierunków działań), a także „zbudowaniu” bazy planowanych do realizacji projektów (w tym partnerskich), mających na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego, w tym dwóch ankiet, naboru fiszek projektowych oraz spotkania warsztatowego;
- 4) opracowanie i przeprowadzenie konsultacji założeń projektu 1.0 dokumentu z Komitetem Rewitalizacji;
- 5) opracowanie i przeprowadzenie w dniach ..... zewnętrznym konsultacji społecznych projektu 1.0 dokumentu;
- 6) wystąpienie w dniu ..... o zaopiniowanie projektu GPR przez instytucje wskazane w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii w ciągu 21 dni – terminu ustalonego przez Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o rewitalizacji;
- 7) wystąpienie z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach (RDOŚ) o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko na podstawie art. 47 i 49 *Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) wraz z uzyskaniem stanowiska ww. instytucji;
- 8) przekazanie i uchwalenie projektu dokumentu na sesji przez Radę Miejską w Skalbmierzu.

Szczegółowy opis działań partycypacyjnych przeprowadzonych na poszczególnych etapach prac przedstawiono w rozdziale 3 części IV niniejszego dokumentu pn. *Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji*.

Dokument powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu, instytucji publicznych oraz kluczowych dla rozwoju gminy partnerów z sektorów społecznego i gospodarczego, przy współudziale (w postaci wsparcia merytorycznego) ekspertów i specjalistów zewnętrznych, a także mieszkańców wyznaczonego obszaru, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

II. Część diagnostyczno-analityczna

1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Metodologię wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz szczegółowy przebieg procesu diagnostycznego gminy zawiera *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz*. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, *rewitalizacja* to „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych”, dlatego przy wyznaczaniu zasięgu obszaru zdegradowanego wzięto pod uwagę zestaw kryteriów zawarty w art. 9 ust. 1 ww. ustawy, które wskazują na istnienie stanu kryzysowego na danym terenie.

Stan kryzysowy zdefiniowany został jako: stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- 1) *gospodarczej* – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- 2) *środowiskowej* – w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska;
- 3) *przestrzenno-funkcjonalnej* – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w *Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411), niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- 4) *technicznej* – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy³.

W związku z powyższym, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego Gmina Skalbmierz podzielona została na *jednostki strukturalne (referencyjne)*, w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym (sołectwa). Analiza danych

³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020, Minister Rozwoju, Warszawa 2016, s. 6–7.

ilościowych w ustalonych jednostkach strukturalnych pozwoliła na stosunkowo łatwe zidentyfikowanie lokalizacji problemów i wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.

W przeprowadzonej diagnozie dokonano analizy porównawczej jednostek referencyjnych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji we wszystkich sferach pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych i potencjałów lokalnych na terenie gminy. Syntetyczne wskaźniki koncentracji zjawisk kryzysowych w poszczególnych sferach przedstawione zostały na mapach poglądowych Gminy Skalbmierz z podziałem na jednostki strukturalne.

Jako główne kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego przyjęto 30 wskaźników (tabela 1) ustalonych na podstawie danych statystycznych gromadzonych w zasobach Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz, Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skalbmierzu oraz instytucji zewnętrznych, m.in.: Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Część pozyskanych danych została wykorzystana do porównawczej analizy ilościowej wskaźników ze średnią wartością dla całej gminy, a część posłużyła do dokonania analizy jakościowej, charakteryzującej ważne dla rewitalizacji deficyty i problemy obszarów oraz lokalne potencjały. Dodatkowym narzędziem służącym pozyskaniu informacji na potrzeby diagnozy była wizja lokalna ekspertów zewnętrznych z pracownikami Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz, która miała na celu m.in. zdiagnozowanie problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter kompleksowy i łączy wykorzystanie metod ilościowych z jakościowymi.

Tabela 1 Wskaźniki obrazujące sytuację na terenie Gminy Skalbmierz w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej

Sfera	Cechy szczególne sfery	Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych
SPOŁECZNA	Trendy demograficzne	1.	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz
		2.	Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	%	
		3.	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	
		4.	Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wskaźnik obciążenia demograficznego)	szt.	
		5.	Przyrost naturalny w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	-	
		6.	Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	-	
	Skala problemów społecznych	7.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skalbmierzu
		8.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		9.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		10.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		11.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		12.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		13.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
	Skala problemów społecznych	14.	Liczba wypełnionych formularzy "Niebieska Karta" na 10 tys. mieszkańców	szt.	
	Udział w życiu publicznym	15.	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania (Stowarzyszenia rejestrowe, fundacje, uczniowskie kluby sportowe, kluby sportowe, stowarzyszenia zwykłe, OSP)	szt.	
GOSPODARCZA	Przedsiębiorczość mieszkańców	16.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	GUS

	Sytuacja gospodarcza	17.	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	
		18.	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	
		19.	Liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	szt.	
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Wyposażenie w infrastrukturę społeczną	20.	Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1000 mieszkańców	km ²	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz
		21.	Położenie na obszarach zagrożonych wystąpieniem powodzi	TAK/NIE	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
		22.	Położenie na obszarach objętych Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego	TAK/NIE	
TECHNICZNA	Wyposażenie w infrastrukturę techniczną	23.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz
		24.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	
	Stan techniczny zabytków	25.	Udział zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków będących w stanie degradacji technicznej w liczbie tych zabytków ogółem	%	
ŚRODOWISKOWA	Zieleń urządzonej	26.	Udział terenów zieleni urządzonej w ogólnej powierzchni terenu	%	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
	Formy ochrony przyrody	27.	Położenie na obszarach objętych formami ochrony przyrody	TAK/NIE	
	Wyposażenie w infrastrukturę	28.	Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej	%	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz
		29.	Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej	%	
		30.	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	%	

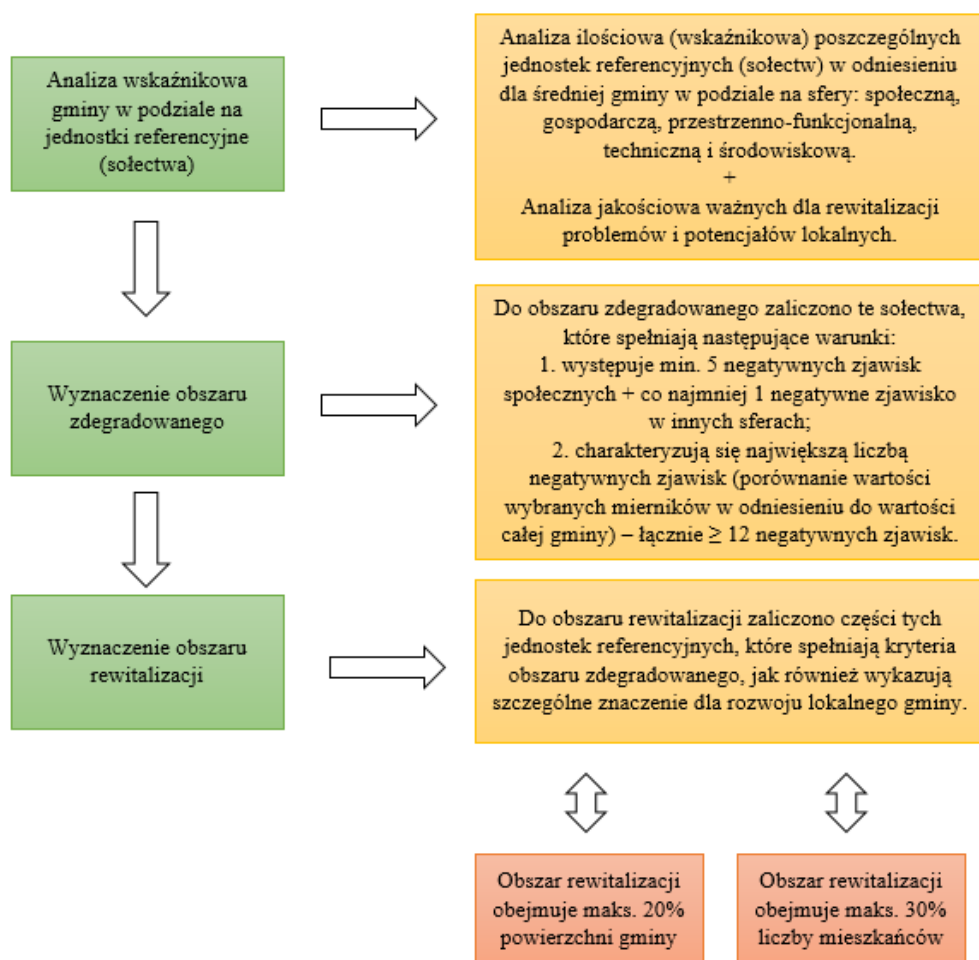
Źródło: Opracowanie własne

Delimitacja obszaru rewitalizacji dokonana została natomiast przy uwzględnieniu zapisów art. 10 ustawy o rewitalizacji, który stanowi, że jest to: „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację”.

Zgodnie z powyższym, wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji nastąpiło w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich było stwierdzenie, że na wybranym obszarze uznanym wcześniej jako zdegradowany istnieje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk. Drugą z przesłanek było uznanie, że wybrany obszar ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. Takie uzasadnienie obejmuje przedstawienie możliwych do wykorzystania w procesie rewitalizacji lokalnych potencjałów, a także nawiązanie do gminnych dokumentów strategicznych i planistycznych, w których wybrany obszar będzie ujęty jako ośrodek koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej w gminie.

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji w Gminie Skalbmierz, przedstawiona została na schemacie 1.

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz

Źródło: Opracowanie własne

2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, obszar zdegradowany charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych – w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w *Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz stanem kryzysu w co najmniej jednej ze sfer dotyczących zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Ponadto ust. 2 wskazuje, że: „obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych”.

Na podstawie przeprowadzonego audytu gminnego wyznaczono obszar zdegradowany, na który składają się jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej, przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk, tj. ≥ 12 . Zgodnie z przedstawionymi założeniami, obszar zdegradowany na terenie Gminy Skalbmierz obejmuje miejscowości: Tempoczków-Kolonia (14), Szczekarzów (14), Kózki (14), Podgaje (14), Boszczynek (14), Kobylniki (13), Zakrzówek (13), Bolowiec (12), Krępice (12), Topola (12), Skalbmierz (12), Baranów (12).

Wskazany obszar zajmuje 42,49 km², co stanowi 49,43% powierzchni gminy i jest zamieszkały przez 3 768 osób, tj. 59,1% ogółu mieszkańców gminy (dane na koniec 2022 roku)⁴.

Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji „może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”.

W związku z art. 10 ww. ustawy wyznaczony został obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy, w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji, którym jest miejscowość Skalbmierz.

Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 7,13 km² (8,29% powierzchni gminy) i jest zamieszkały przez 1 236 osób (19,4% ludności ogółem gminy), a co za tym idzie – nie przekracza limitów określonych w art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji.

Potencjały i zasoby obszaru rewitalizacji pokazują, iż ma ona istotne znaczenie dla rozwoju gminy, szczególnie w sferze społecznej, w której zidentyfikowano największą liczbę problemów. Wszelkie działania rewitalizacyjne podjęte w celu zniwelowania negatywnych

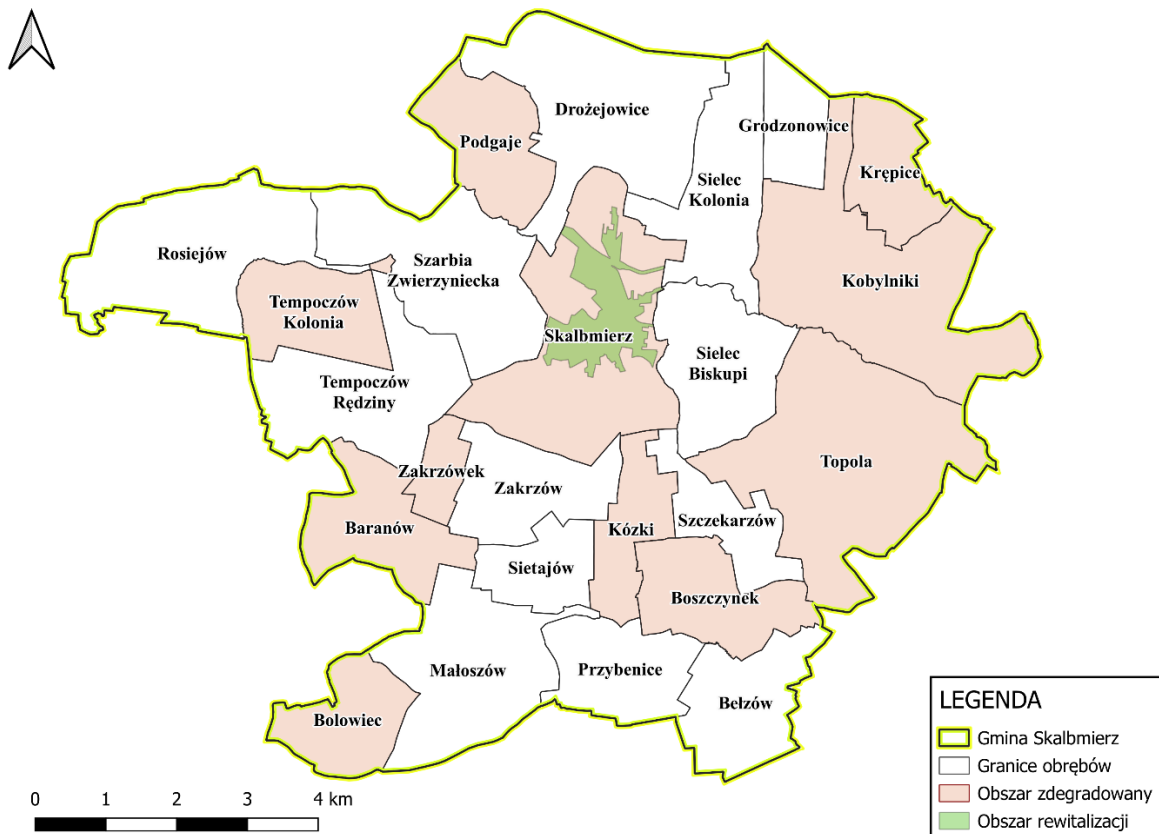
---

⁴ Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz.

zjawisk kryzysowych na wyznaczonym obszarze będą oddziaływać na teren całej gminy, wpływając tym samym na poprawę jakości życia jej mieszkańców.

Lokalizację obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego przedstawiono na mapie 1, natomiast szczegółowy przebieg granic obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz zaprezentowano na mapie 2. Do opracowania map poglądowych obrazujących podział Gminy Skalbmierz na jednostki strukturalne wykorzystano zbiory danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju, będących w zasobach centralnego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Skalbmierz

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ortofotomapy (mapy.geoportal.gov.pl)

3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Jednym z najważniejszych elementów Gminnego Programu Rewitalizacji, wynikającym z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji jest: „szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji (...) obejmująca analizę negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru”.

Zgodnie z powyższym pogłębiona diagnoza wyznaczonego obszaru obejmowała sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową. Problemy analizowane w ramach wszystkich aspektów wzajemnie się przenikają i podział na sfery tematyczne ma charakter umowny. Takie szerokie rozpoznanie oraz identyfikacja skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych pozwoli na przygotowanie projektów o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i większym oddziaływaniu.

Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony obszar rewitalizacji to zamieszkane tereny miasta Skalbmierz – usytuowany w środkowej części Gminy Skalbmierz stanowi jej centrum społeczno-gospodarcze. Dominują tutaj funkcje centrotwórcze: publiczne, usługowe, handlowe, edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne. Na obszarze znajdują się miejsca użyteczności publicznej,

kościół oraz infrastruktura przemysłowa, do której należą największe firmy z terenu gminy, apteka oraz sklepy spożywcze i wielobranżowe. Są to m.in.: Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, zbiornik retencyjno-rekreacyjny „Skalbmierz”, kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela, Zespół Szkół Zawodowych, remiza Ochotniczej Straży Pożarnej, Zespół Placówek Oświatowych. Miejscowość Skalbmierz, która jest obszarem rewitalizacji, jest zamieszkała przez dużą część mieszkańców gminy (19,4% ludności ogółem), co w połączeniu ze znaczeniem obszaru dla rozwoju całej gminy powoduje gromadzenie się konfliktów rozwojowych i wielu sprzeczności, które prowadzą do degradacji technicznej oraz kryzysu społeczno-gospodarczego.

3.1. Sfera społeczna

Sfera społeczna jest najważniejszym elementem procesu diagnostycznego na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ponieważ celem planowanych działań jest poprawa warunków i jakości życia społeczności lokalnej.

W związku z tym wykonana została porównawcza analiza ilościowa danych statystycznych w zakresie: trendów demograficznych, sytuacji na rynku pracy/bezrobocia, opieki społecznej, skali problemów społecznych, poziomu edukacji, stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, udziału w życiu publicznym oraz aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców.

a. Opis ludności

Według danych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz stan ludności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na koniec 2022 roku (zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania) wynosił ogółem 1 236 mieszkańców, tj. 19,4% ludności ogółem gminy.

Procesy demograficzne na obszarach jednostek samorządów terytorialnych związane z ruchem naturalnym ludności, takie jak: urodzenia, zgony i migracje (wewnętrzne i zewnętrzne) wpływają zarówno na liczbę ludności, jak również na jej strukturę wiekową. Biorąc pod uwagę liczbę ludności ogółem wyznaczonego obszaru rewitalizacji – w latach 2018–2022 zaobserwowano spadek o 3,8%, jednak był on mniejszy niż w całej Gminie Skalbmierz, w której w analizowanych latach odnotowano spadek ludności o 4,7% (tabela 2).

Tabela 2 Liczba ludności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w porównaniu do liczby ludności Gminy Skalbmierz w latach 2018–2022

Jednostka terytorialna	Ludność ogółem				
	2018	2019	2020	2021	2022
Obszar rewitalizacji	1 285	1 268	1 255	1 242	1 236
Gmina Skalbmierz	6 502	6 463	6 318	6 238	6 194

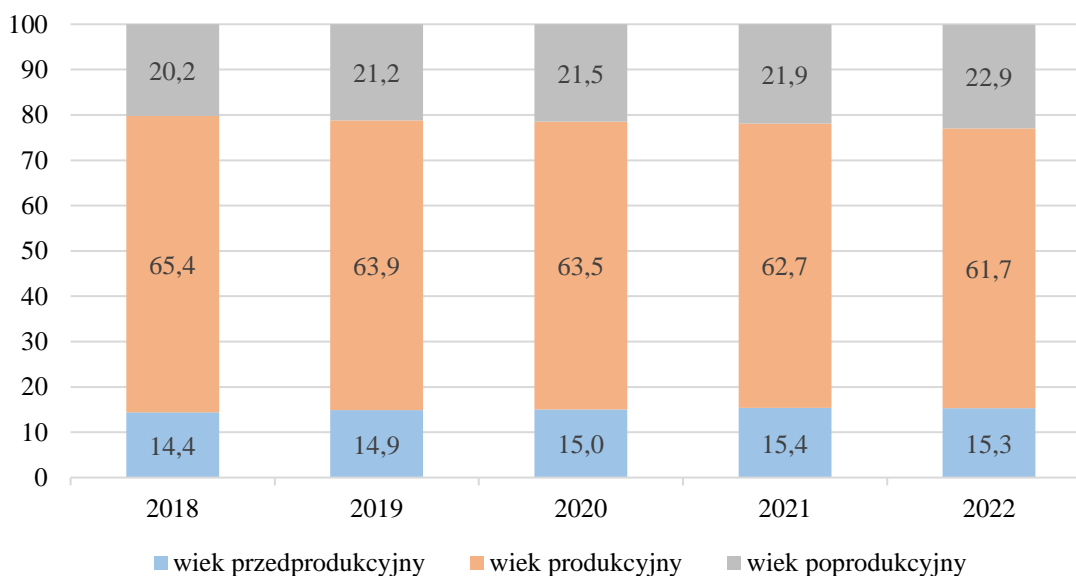
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz oraz GUS

Analiza udziału ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności obszaru rewitalizacji ogółem w latach 2018–2022 wskazuje na tendencję demograficzną, którą trudno jednoznacznie określić jako pozytywną lub negatywną. Z jednej strony udział osób w wieku produkcyjnym spada, przy jednoczesnym wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym – oznacza to malejącą ilość osób zdolnych do pracy, a także stanowi

wyzwanie dla samorządu w kontekście dostosowania infrastruktury i usług publicznych do potrzeb osób starszych. Wzrost liczby osób starszych w społeczeństwie powoduje zwiększenie zapotrzebowania na usługi medyczne, rozszerzenie usług w zakresie pomocy społecznej, stworzenie warunków umożliwiających aktywny udział tej grupy w lokalnej społeczności. Z drugiej strony obserwowany jest wzrost wartości udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, co jednocześnie stanowi wyzwanie dla samorządu w kontekście zapewnienia wysokiej jakości wszelkich usług publicznych kierowanych do rodzin z dziećmi. Potencjałem obszaru jest istniejąca baza: Publiczne Przedszkole oraz Niepubliczne Przedszkole Sióstr Służebniczek NMP Np im. Edmunda Bojanowskiego i dwa punkty przedszkolne zapewniające opiekę dzieciom w wieku przedszkolnym, co umożliwia rodzicom w wieku przedszkolnym aktywność zawodową i społeczną. Jednak na terenie obszaru rewitalizacji, a także na terenie całej gminy brakuje żłobka, w którym opieką mogłyby zostać objęte dzieci do lat 3, jednocześnie umożliwiając większej ilości rodziców powrót do aktywności zawodowej. Podczas przeprowadzonych badań ankietowych na etapie diagnostycznym, był to najgorzej oceniony obszar w sferze społecznej.

Dane obrazujące opisaną sytuację demograficzną w zakresie struktury wieku przedstawiono na wykresie 1.

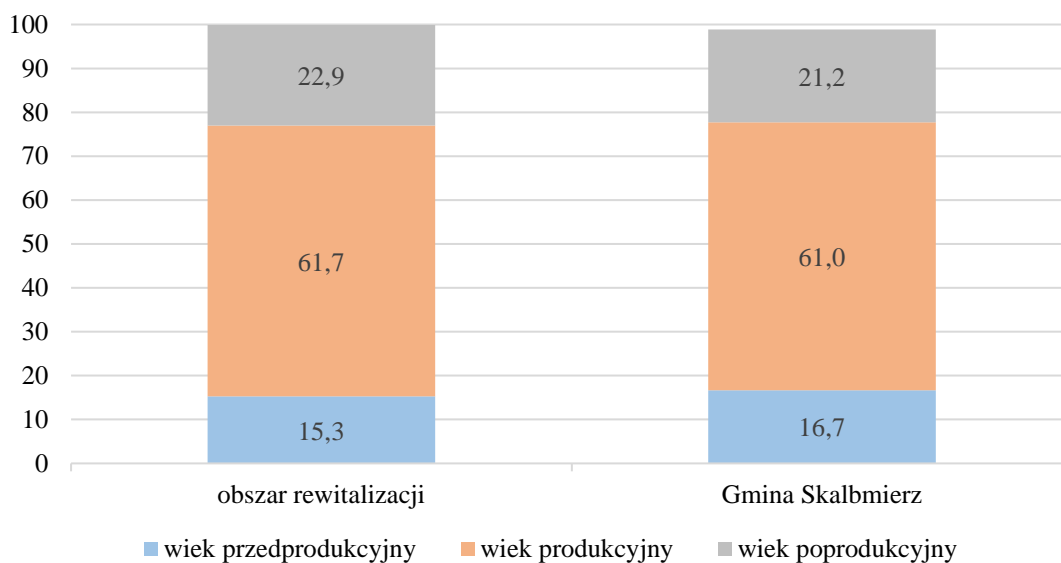
Wykres 1 Udział % ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w latach 2018–2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Skalmierz

Analiza udziału ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na obszarze rewitalizacji w porównaniu do średniej dla gminy, wskazuje na negatywną sytuację. W 2022 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym była niższa na obszarze rewitalizacji niż średnio w gminie, natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym była wyższa, co wykazuje na starzenie się społeczeństwa na wyznaczonym obszarze (wykres 2).

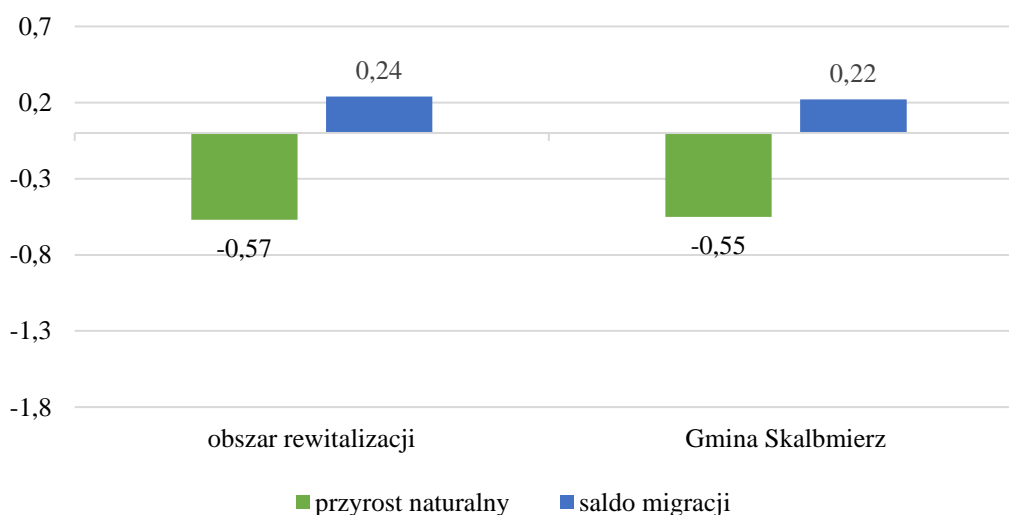
Wykres 2 Udział % ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji i w Gminie Skalbmierz w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz

Sytuację demograficzną na obszarze rewitalizacji obrazuje wskaźnik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 100 osób, którego wartość w 2022 roku była ujemna i mniej korzystna niż średnia dla gminy, natomiast wartość wskaźnika saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania była nieco lepsza od średniej wartości dla gminy (wykres 3). Należy dążyć do zwiększenia wartości wskaźnika i osiągnięcia przyrostu naturalnego na poziomie dodatnim poprzez działania ukierunkowane na rozwój usług publicznych kierowanych przede wszystkim do rodzin z dziećmi.

Wykres 3 Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania w 2022 r. – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Skalbmierz

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz

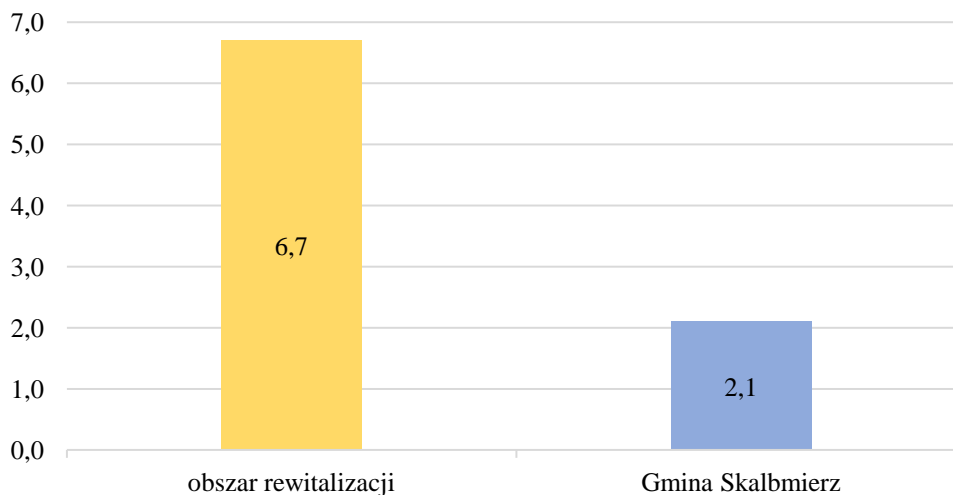
Biorąc pod uwagę ujemną wartość wskaźnika przyrostu naturalnego, a także niski wskaźnik salda migracji oraz fakt, iż w ostatnich latach zauważana jest ogólna tendencja osiedlania się ludności na terenach wiejskich (szczególnie tej, która przybywa z większych miast), należy zapewnić mieszkańcom dostęp do usług opieki nad dziećmi do lat trzech jak również podejmować działania zachęcające potencjalnych nowych mieszkańców do osiedlania się oraz osoby już mieszkające do pozostania w miejscu zamieszkania.

b. Opieka społeczna

Sytuację społeczną obszaru obrazują również wskaźniki dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej. Negatywne zjawiska społeczne występują wewnątrz obszaru z różną intensywnością i nieco inne są także ich przyczyny. Nie zmienia to faktu, że rozproszenie koncentracji problemów społecznych wpływa na jakość życia całej społeczności zamieszkującej na tym obszarze i osób korzystających z różnych usług czy aktywności na jego terenie. W tabeli 3 przedstawiono liczbę osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z poszczególnych powodów w przeliczeniu na 100 osób w 2022 roku na obszarze rewitalizacji i średnio w gminie. Szczególnym nasileniem negatywnych zjawisk społecznych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji charakteryzują się problemy związane z długotrwałą lub ciężką chorobą, bezrobociem i niepełnosprawnością.

Ogólna liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania wynosiła 6,7 w 2022 roku i była zdecydowanie wyższa niż średnia w gminie, która wynosiła 2,1 (wykres 4).

Wykres 4 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania na obszarze rewitalizacji i w Gminie Skalbmierz w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skalbmierzu

Ze względu na szeroką skalę oddziaływania negatywnych zjawisk, problemy społeczne mogą powodować ograniczenia w prawidłowym i samodzielnym funkcjonowaniu w życiu społecznym, paraliżować aktywność społeczną i zawodową, a co za tym idzie – prowadzić do marginalizacji społecznej mieszkańców, powodując zanikanie więzi społecznych, brak integracji międzyludzkiej, w tym integracji międzypokoleniowej czy zubożenie. Zaplanowanie

działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu przeciwdziałanie przyszłym patologiom społecznym, związanym z ubóstwem i bezrobociem. Szczególnie istotne są przedsięwzięcia mobilizujące mieszkańców do aktywności zawodowej i ograniczające ich uzależnienie od świadczeń z pomocy społecznej.

Tabela 3 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z poszczególnych powodów na wyznaczonym obszarze rewitalizacji i średnio w Gminie Skalbmierz w 2022 roku

	wskaźnik w przeliczeniu na 100 osób	
	obszar rewitalizacji	średnia dla gminy
z powodu ubóstwa	1,6	0,6
z powodu bezrobocia	6,1	2,2
z powodu niepełnosprawności	2,8	1,3
z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	6,3	2,3
z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	0,7	0,4
z powodu alkoholizmu	0,1	0,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skalbmierzu

Ubóstwo rozumiane jest jako uzyskiwanie dochodów poniżej ustawowego kryterium dochodowego, które oscyluje na granicy minimum egzystencji określonego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych – w 2023 r. ustalone zostało na 901 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 747 zł dla osoby w rodzinie⁵. Ubóstwo jest wynikiem głównie bezrobocia, niepełnosprawności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, a także uzależnień. Należy do największych i najpoważniejszych nieszczęść ludzi – staje się poważnym problemem społecznym, kiedy dotyczy znacznej części społeczeństwa. Skutki biedy nie dotyczą tylko osób nią doświadczonych, ale całe społeczeństwo – zwłaszcza w sytuacji jej trwałości i pokaźnego zasięgu. Przyczynia się to do powstawania i rozszerzania się niekorzystnych zjawisk, począwszy od degradacji społecznej ubogich rodzin, a skończywszy na zachowaniach patologicznych. Ubóstwo może mieć związek z długotrwałym bezrobociem, ale także wskazuje na brak kapitału społecznego, w tym umiejętności odnalezienia się na rynku pracy, a co za tym idzie – uzależnienia się części mieszkańców od pomocy społecznej i wyuczonej bezradności. Długotrwała choroba oraz niepełnosprawność dezorganizują życie osoby oraz jej rodziny, a natężenie zjawiska nasila się z wiekiem. Choroba może całkowicie sparaliżować aktywność społeczną i zawodową osoby, w wyniku czego wycofuje się ona z życia społecznego. Prowadzi to do ograniczeń w prawidłowym i samodzielnym funkcjonowaniu oraz wymaga wsparcia innych osób i instytucji. Zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji problemy społeczne są ze sobą ściśle powiązane, np. bezrobocie powoduje utratę środków na utrzymanie doprowadzając do ubóstwa,

⁵ Strona internetowa Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, ipiss.com.pl, inf. z dnia 15.12.2024 r.

a jednocześnie pogłębia i nawarstwia inne problemy, takie jak wykluczenie społeczne bądź uzależnienia. W związku z tym bardzo często powodem przyznawania pomocy społecznej jest występowanie kilku przyczyn jednocześnie.

Wszystkie zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji negatywne zjawiska społeczne prowadzą do degradacji społecznej obszaru, obniżenia poziomu jakości życia, „bezradności społecznej”, ograniczenia prawidłowego i samodzielnego funkcjonowania w życiu społecznym, roszczeniowości, pogłębiających się patologii oraz uzależnień, co również wpływa na poziom bezpieczeństwa mieszkańców zamieszkujących ten obszar.

W związku z powyższym należy podjąć kompleksowe działania społeczne na obszarze rewitalizacji służące rozwiązaniu zidentyfikowanych problemów społecznych oraz integracji i aktywizacji mieszkańców. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Gminnym Programem Rewitalizacji.

Występowanie skupisk osób wykluczonych i problemów społecznych przyczynia się często do powstawania innych problemów na obszarze, takich jak częste akty wandalizmu i przemocy. Powoduje to znaczące obniżenie stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Przeciwdziałanie takim działaniom wymaga stworzenia spójnego systemu monitoringu i oświetlenia ogólnodostępnych miejsc publicznych. Warto wspomnieć, że na bezpieczeństwo publiczne składają się także czynniki inne niż tylko stwierdzone przestępstwa. Na obszarze występuje problem dróg będących w złym stanie technicznym i braków w infrastrukturze dla pieszych (chodniki). Bezpieczeństwo publiczne to także ochrona przeciwpożarowa – na obszarze rewitalizacji zlokalizowana jest Ochotnicza Straż Pożarna (jednostka włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).

c. Edukacja

Główną rolę w podniesieniu jakości zasobów ludzkich, a tym samym rozwiązywaniu problemów występujących na obszarze rewitalizacji pełni jakość oraz poziom edukacji, rozumianej jako wychowanie, wykształcenie, nauka, a także zdobywanie wiedzy i umiejętności. W związku z tym istotne jest, aby lokalna społeczność miała równy dostęp do wiedzy przez całe życie i usługa ta świadczona była na wysokim poziomie.

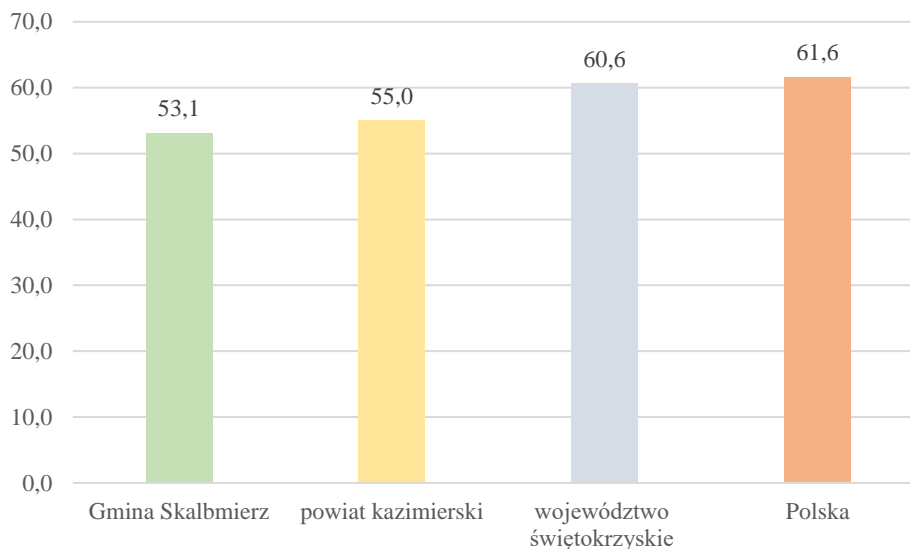
W roku 2022 Gmina Skalbmierz była organem prowadzącym dla jednego przedszkola publicznego (zlokalizowanego na obszarze rewitalizacji) i dwóch szkół podstawowych, w tym jednej na obszarze rewitalizacji: Zespół Placówek Oświatowych. Zgodnie z zapisami ustawy o systemie oświaty, aby uczeń ukończył szkołę podstawową musi przystąpić do tzw. egzaminu ósmoklasisty. W tabeli 4 przedstawiono wyniki egzaminów z poszczególnych przedmiotów w podziale na szkoły oraz średnią dla gminy.

Tabela 4 Wyniki egzaminów ósmoklasisty w placówkach oświatowo-wychowawczych zlokalizowanych na obszarze Gminy Skalbmierz w porównaniu do średniej dla gminy w 2022 roku

Lokalizacja placówki	j. polski	j. angielski	matematyka
Zespół Placówek Oświatowych w Skalbmierzu	50,0	48,0	48,0
Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Reja w Topoli	57,0	58,0	58,0
Średnia dla Gminy Skalbmierz	53,2	53,3	52,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

Wykres 5 Średnie % wyniki z egzaminów ósmoklasisty w Gminie Skalbmierz, powiecie kazimierskim, województwie świętokrzyskim i kraju w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

Przedstawione powyżej dane wskazują, że uczniowie szkoły znajdującej się na obszarze rewitalizacji w 2022 roku osiągnęli gorsze wyniki ze wszystkich trzech przedmiotów niż średnia w Gminie Skalbmierz. Ponadto średnie wyniki z egzaminów ósmoklasisty w całej Gminie Skalbmierz były zdecydowanie niekorzystne w porównaniu do jednostek wyższego rzędu.

Oceny jakości kształcenia oraz poziomu nauczania nie dokonuje się jedynie na podstawie średnich wyników uzyskanych przez uczniów. Na ocenę składa się wiele innych czynników, jednak rozkład wartości przedstawiony w tabeli może świadczyć o potrzebie podjęcia działań wspierających kształcenie młodych ludzi na terenie obszaru rewitalizacji (oraz na obszarze całej gminy). Istotne jest zapewnienie uczniom warunków do rozwoju pasji i umiejętności już na etapie szkolnym oraz rozbudowanie oferty zajęć dodatkowych. Wykorzystanie nowoczesnych metod nauczania, e-podręczników oraz aplikacji zachęci uczniów do atrakcyjnych form uczenia się, co wpłynie na wzrost osiągnięć uczniów.

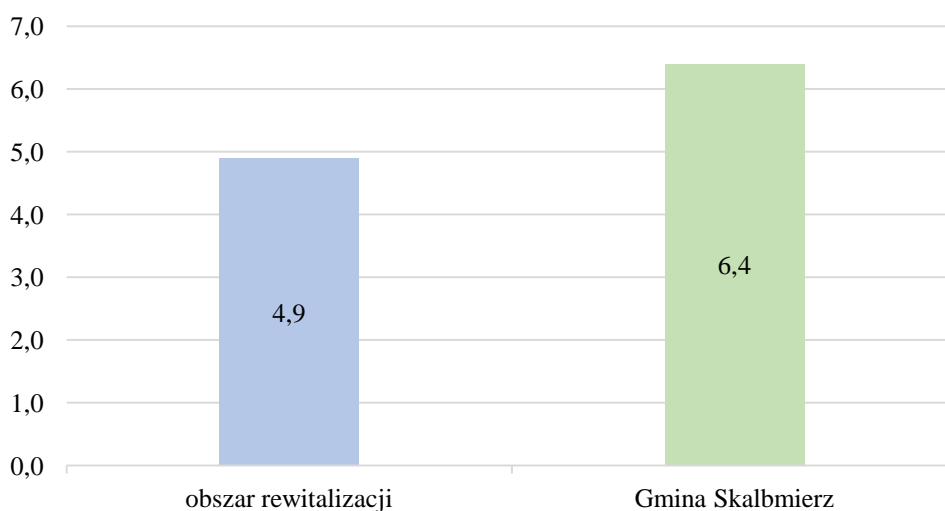
Na obszarze rewitalizacji zlokalizowane jest Publiczne Przedszkole, Niepubliczne Przedszkole Sióstr Służebniczek NMP Np im. Edmunda Bojanowskiego oraz dwa punkty przedszkolne. Należy wspierać rodziców w zakresie wychowania przedszkolnego, aby osoby w wieku produkcyjnym mogły być aktywne zawodowo. Istotne jest również, aby na tym obszarze zapewniona była opieka nad dziećmi do lat 3. Na terenie gminy obecnie nie

funkcjonuje żłobek. Niezbędne jest stworzenie miejsc opieki dla dzieci do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce), które wspierałyby powrót na rynek pracy osób chcących podjąć zatrudnienie. W przeprowadzonej ankiecie dotyczącej wyznaczonego obszaru rewitalizacji, jedną z pilnych potrzeb jaką zgłaszali mieszkańcy było: zwiększenie dostępu do miejsc opieki dla dzieci do lat 3.

d. Aktywność społeczna

Jednym z przejawów społeczeństwa obywatelskiego i lokalnej aktywności są organizacje pozarządowe. Odgrywają one znaczącą rolę nie tylko w nawiązywaniu i umacnianiu więzi społecznych i organizacyjnym wzmacnianiu lokalnych władz, ale również zwiększają możliwości rozwoju postawy obywatelskiej. Aktywność mieszkańców i ich zaangażowanie w sprawy lokalne przedstawia wskaźnik *Liczba organizacji pozarządowych na 1000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania (Stowarzyszenia rejestrowe, fundacje, uczniowskie kluby sportowe, kluby sportowe, stowarzyszenia zwykłe, OSP)*, który w 2022 roku wyniósł dla obszaru rewitalizacji 4,9, przy średniej dla gminy wynoszącej 6,4 (wykres 6).

Wykres 6 Liczba organizacji pozarządowych na 1000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania na obszarze rewitalizacji i w Gminie Skalbmierz w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz

Niższa wartość wskaźnika na obszarze rewitalizacji świadczy o niskiej aktywności społecznej i integracji mieszkańców, pomimo tego iż jest to centrum gminy, co sprzyja rozwojowi tego typu aktywności. Problemem jest również np. niska aktywność w sprawach bieżących dotyczących gminy. Partycypacja społeczna to budowanie poczucia mieszkańców, że są gospodarzami gminy, osobami od których zależy jej rozwój i które mogą współdecydować o sprawach związanych z tym rozwojem. Istnieje wiele gotowych narzędzi, które mogą zostać z powodzeniem wdrożone w strukturach administracyjnych w celu budowania partnerskich relacji z mieszkańcami. Zaangażowanie mieszkańców do aktywności na rzecz gminy to wyzwanie, które należy i warto podjąć. Trzeba zwrócić uwagę, że w gminie nie ma poczucia przynależności do miejsca zamieszkania. Dlatego też należy dążyć do budowania sentymentu i poczucia tożsamości lokalnej. Wzrost aktywności społecznej mieszkańców i tworzenie międzysektorowych partnerstw to jedno z kluczowych elementów i potrzeb lokalnej

społeczności, które pozwoli na utrwalenie zamierzonych efektów w ramach procesu rewitalizacji.

Dużym problemem w zakresie funkcjonowania i aktywności organizacji pozarządowych są trudności w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych. Potencjał istniejących organizacji pozarządowych nie jest wystarczająco wykorzystany. Pozyskiwanie środków na bieżące potrzeby zawsze było największym wyzwaniem dla organizacji pozarządowych, a w dobie pandemii zostało pogłębione. Członkowie organizacji wskazują jako problem biurokrację administracji publicznej, a także często problemy w wypełnieniu dokumentacji konkursowej w przypadku funduszy unijnych.

Podczas spotkań z mieszkańcami, przeprowadzonych warsztatów oraz wywiadów grupowych zdiagnozowano problem w integracji mieszkańców. Podczas przeprowadzonego badania ankietowego: 53% respondentów wskazało, iż jednym z głównych efektów przeprowadzonego procesu rewitalizacji powinno być zwiększenie integracji mieszkańców i pobudzenie ich aktywności, ponadto łącznie 69% ankietowanych oceniło „źle”, „bardzo źle” lub „dostatecznie” aktywność i zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne, w tym ilość i jakość inicjatyw oddolnych. Zauważalna jest niedostateczna aktywność społeczna i integracja mieszkańców. Zjawiskiem rzadkim są oddolne inicjatywy mieszkańców, co jest związane między innymi z niewystarczająco rozwiniętą lub będącą w złym stanie technicznym infrastrukturą społeczną umożliwiającą podjęcie przedsięwzięć i działań aktywizujących większą liczbę mieszkańców. Sytuacja ta została dodatkowo pogłębiona przez pandemię COVID-19 i związane z nią np. zakazy organizacji imprez czy potrzebę zachowania ostrożności i przestrzegania reżimu sanitarnego, a także strach ludzi i ich „zamknięcie w domach”.

e. Wnioski wynikające z analizy sfery społecznej

Bardzo ważne, aby samorząd gminny wspierał społeczną, edukacyjną i charytatywną aktywność środowisk lokalnych obszaru rewitalizacji oraz działania organizacji, instytucji lokalnych i mieszkańców obszaru w zakresie kultury, edukacji, przedsiębiorczości, pomocy społecznej i ochrony środowiska. Aby budować społeczeństwo obywatelskie, pobudzać oddolne inicjatywy w sferze kultury, aktywności fizycznej i turystyki oraz zwiększać aktywność społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji, należy wykorzystywać odpowiednie narzędzia, w tym budujące zaufanie między mieszkańcami a samorządowcami oraz zapewniać odpowiednią infrastrukturę, możliwą do wykorzystania w tych celach.

Na obszarze rewitalizacji znajdują się takie miejsca i obiekty, jak m.in.: Zespół Placówek Oświatowych, budynek Urzędu Miasta i Gminy, Rynek, zbiornik retencyjno-rekreacyjny „Skalbmierz” oraz kompleks sportowo-rekreacyjny przy stadionie, Ochotnicza Straż Pożarna działająca w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, Plac Targowy, Centrum Edukacji Ustawicznej, Zespół Szkół Zawodowych, apteki, sklepy spożywcze i wielobranżowe, liczne obiekty usługowo-handlowe i inne.

Na obszarze rewitalizacji znajduje się również obiekt zabytkowy wpisany do *Rejestru Zabytków Województwa Świętokrzyskiego* (aktualizacja styczeń 2025)⁶: kościół parafialny (dawniej kolegiacki) pw. św. Jana Chrzciciela z XIII–XIX w. (nr rej. A.207), zgodnie z ww. wykazem na obszarze rewitalizacji brak jest stanowisk archeologicznych.

⁶ Strona Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach, wuoz.kielce.pl, dostęp z dn. 04.04.2025 r.

Część obiektów wymaga przebudowy i modernizacji w celu poprawy ich funkcjonalności i estetyki, a także doposażenia oraz przystosowania do pełnienia nowych funkcji, zmniejszenia zużycia energii elektrycznej i ciepłej, a tym samym ograniczenia niskiej emisji zanieczyszczeń.

Na wyznaczonym terenie, w centrum miejscowości Skalbmierz a tym samym w centrum obszaru rewitalizacji znajduje się Rynek. Niezbędna jest modernizacja obiektu i spójne zagospodarowanie otoczenia w celu rozwoju istniejących i nadania nowych funkcji oraz uzupełnienie o nowe obiekty (m.in. małej architektury) w celu poprawy warunków technicznych do wysokiej jakości świadczenia usług dla społeczności lokalnej. Istotne jest spójne zagospodarowanie przestrzeni wraz z ciągami komunikacyjnymi w celu poprawy bezpieczeństwa publicznego.

W związku ze starzejącym się społeczeństwem, niezbędne jest dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także świadczenia wysokiej jakości usług publicznych dla tej grupy wiekowej. Na obszarze rewitalizacji, w budynku przy ul. Marii Skłodowskiej-Curie, prężnie działa Klub Seniora. Celem działalności klubu jest przede wszystkim aktywowanie środowiska seniorów do wspólnego i zorganizowanego spędzania wolnego czasu. Budynek, w którym zlokalizowane są działania, wymaga modernizacji związanej ze zwiększeniem dostępności (m.in. winda) w celu rozszerzenia i nadania nowych funkcji społecznych i kulturowych.

Zdiagnozowano potrzebę tworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, ponieważ obecnie na obszarze rewitalizacji, a także całej gminy, nie ma dostępu do tego typu usług. Niezbędne jest tworzenie miejsc opieki, w celu umożliwienia rodzicom powrotu do pracy i wspierania aktywnego rozwoju zawodowego. Jest potrzeba adaptacji/modernizacji istniejących budynków do pełnienia tego typu funkcji lub budowa/przebudowa nowych obiektów.

Wszystkie budynki i obiekty użyteczności publicznej oraz przestrzenie ogólnodostępne powinny być dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób ze szczególnymi potrzebami. W przeciwnym wypadku dochodzi do wykluczenia społecznego tej grupy mieszkańców, ale też odwiedzających.

Na obszarze rewitalizacji, jak wskazano już wcześniej w tabeli 3, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1 00 osób jest wyższa niż średnia w gminie. Do tego należy zwrócić uwagę, że z obiektów i przestrzeni na tym obszarze korzystają wszyscy mieszkańcy, a także goście. Konieczne jest więc przeprowadzenie działań niwelujących bariery architektoniczne w obiektach i przestrzeniach publicznych, ale także zwiększających dostępność cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną zarówno dla osób niepełnosprawnych, jak i innych osób ze szczególnymi potrzebami.

Obszar miejski gminy, na którym zlokalizowano obszar rewitalizacji, jest zamieszkały przez dużą część mieszkańców, co w połączeniu ze znaczeniem obszaru dla rozwoju całej gminy powoduje gromadzenie się konfliktów rozwojowych i wielu sprzeczności, które prowadzą do degradacji technicznej oraz kryzysu społeczno-gospodarczego. Potencjały i zasoby obszaru rewitalizacji pokazują, iż obszar ten ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy, szczególnie w sferze społecznej, w której zidentyfikowano najwięcej

problemów. Wszelkie działania rewitalizacyjne podjęte w celu zniwelowania negatywnych zjawisk kryzysowych na wyznaczonym obszarze będą oddziaływać na teren całej gminy, wpływając tym samym na poprawę jakości życia jej mieszkańców.

3.2. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

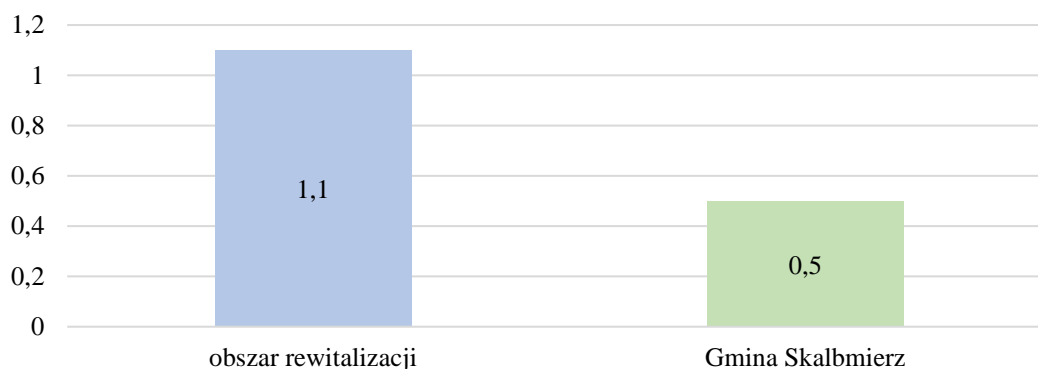
W sferze przestrzenno-funkcjonalnej analizowane wskaźniki nie wykazały problemów. Dlatego należy w dalszym ciągu podejmować działania, które pozwolą na utrzymanie tego stanu. Jednak podczas warsztatów i spotkań mieszkańcy wskazywali m.in. na niewystarczającą długość ścieżek pieszo-rowerowych oraz na pogarszający się stan infrastruktury drogowej, ponadto wskazywano na potrzebę likwidacji barier architektonicznych. Infrastruktura rekreacyjna na potrzeby mieszkańców to element, który już jest dużym potencjałem gminy i wydaje się niezbędna w celu rozwijania funkcji mieszkaniowej i zachęcania do osiedlania się na tym terenie.

Jedną z możliwości spędzania wolnego czasu przez mieszkańców jest korzystanie w okresie letnim z kąpieliska nad zbiornikiem wodnym retencyjno-rekreacyjnym w Skalbmierzu. Jednak w celu zapewnienia odpowiednich warunków technicznych, a także poprawy bezpieczeństwa, niezbędna jest modernizacja bezpośredniego otoczenia zbiornika – uporządkowanie i funkcjonalne zagospodarowanie na rzecz jego użytkowników. Wokół obiektu nie są również dostatecznie rozwinięte usługi uzupełniające jego charakter rekreacyjno-wypoczynkowy. Niezbędne są prace inwestycyjne zmierzające do rozszerzenia obecnie pełnionych funkcji i stworzenia infrastruktury rekreacyjnej z dobrze rozwiniętym dostępem do usług (m.in. wypożyczalnie, gastronomia), co również wpłynie na rozwój przedsiębiorczości i wzrost dochodów mieszkańców.

3.3. Sfera gospodarcza

Na jakość życia w dużej mierze składają się także dochody mieszkańców, a dochody związane są z ilością i jakością pracy oraz odpowiednimi kwalifikacjami i ich dostosowaniem do lokalnego rynku pracy. Wysoka liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia wiąże się z niską liczbą miejsc pracy na obszarze rewitalizacji oraz w gminie. Część mieszkańców dojeżdża do pracy do miasta powiatowego lub innych większych ośrodków. Na obszarze rewitalizacji odnotowuje się większą liczbę nowo zarejestrowanych działalności niż średnio w gminie, co wynika z faktu, iż jest to centrum gminy, które posiada funkcje usługowe i handlowe. Zauważyć można również wysoki wskaźnik dotyczący podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON w przeliczeniu na 100 osób w 2022 roku dla obszaru rewitalizacji, w porównaniu do średniej dla Gminy Skalbmierz (wykres 7).

Wykres 7 Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania w 2022 r. na obszarze rewitalizacji i w Gminie Skalbmierz

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Częstym powodem likwidacji podmiotów gospodarczych jest niedostosowanie zakresu usług do aktualnych potrzeb rynkowych. Działania z zakresu szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości oraz dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców powinny przyczyniać się do powstawania nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzać przedsiębiorców do dalszego inwestowania. Jednym z elementów działań administracji powinno być wspieranie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) na wczesnym etapie ich działalności, a także na późniejszym etapie funkcjonowania, np. profesjonalne doradztwo dla początkujących przedsiębiorców. Biorąc pod uwagę zasoby i potencjały jakie posiada obszar rewitalizacji, istotne jest stworzenie odpowiednich warunków, aby mieszkańcy mogli rozwijać i wzmocniać swoją przedsiębiorczość oraz nawiązywać współpracę. Ważne jest wsparcie oraz pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców przez samorząd gminny poprzez zadania realizowane w partnerstwie z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Powiatowym Urzędem Pracy.

Należy podjąć kompleksowe działania społeczne na obszarze rewitalizacji służące rozwiązaniu zidentyfikowanych problemów społecznych, integracji oraz aktywizacji mieszkańców, wykorzystując przy tym potencjał oraz możliwości zatrudnienia i rozwoju własnej działalności. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Gminnym Programem Rewitalizacji.

Do rozwoju przedsiębiorczości na terenie Gminy Skalbmierz przyczynia się również jej przynależność do Lokalnej Grupy Działania „Perły Poniidzia”. LGD wpływa nie tylko na rozwój gospodarczy gminy, ale również wspiera pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców oraz ich integrację, a także współpracę z władzami samorządowymi i sąsiednimi gminami. LGD prowadzi również nabory na dofinansowanie projektów dotyczących odnowy wsi oraz zagospodarowania przestrzeni publicznych.

Przedsiębiorczość jest uważana za główny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, a także kluczowy warunek osiągnięcia konkurencyjności gospodarki w kraju. Działania zmierzające do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw powinny przyczyniać się do podnoszenia konkurencyjności gospodarki, rozumianej jako długookresowa zdolność do sprostania konkurencji zewnętrznej. Działania z zakresu szeroko rozumianego rozwoju

przedsiębiorczości oraz dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców powinny przyczyniać się do powstawania nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzać przedsiębiorców do dalszego inwestowania. Dlatego tak ważne jest, aby mieszkańcy obszaru rewitalizacji mieli wsparcie ze strony samorządu w zakresie budowania przedsiębiorczości i możliwości rozwoju. Należy budować postawy przedsiębiorczości od najmłodszych lat, między innymi przez odpowiednio organizowane i dobierane zajęcia dodatkowe czy dedykowane programy wzmacniające umiejętności dzieci i młodzieży w tym zakresie lub konkursy zachęcające do poruszania się w tej dziedzinie. Należy pamiętać także o starszych mieszkańcach i podnosić ich kwalifikacje i umiejętności zawodowe. W obecnych czasach i szybko zachodzących zmianach, należy dążyć do uczenia się przez całe życie. Opracowanie i wdrożenie programu wsparcia lokalnego rolnictwa ekologicznego i przetwórstwa spożywczego wiąże się z wykorzystaniem potencjału w postaci wysokiej klasy bonitacyjnej gleb i tradycji rolniczych na terenie całej gminy (w tym także na obszarze rewitalizacji), a w połączeniu z podnoszeniem kompetencji – pomoże rolnikom w uzyskaniu wyższych dochodów. Inicjatywą ze strony gminy może być utworzenie inkubatora kuchennego, miejsca przeznaczonego dla drobnych przetwórców produktów rolnych, rolników, którzy mogą przygotować i przetwarzać swoje produkty w dobrze wyposażonych i przygotowanych do tego celu pomieszczeniach. Inkubator jest wsparciem dla lokalnych producentów żywności w wejściu na drogę profesjonalnej produkcji i sprzedaży.

Odpowiednie dochody mieszkańców, a także odpowiednie warunki do pracy i atrakcyjność osiedleńcza danego miejsca wpływają na możliwość wzrostu liczby mieszkańców w danym obszarze.

3.4. Sfera środowiskowa

a. Jakość powietrza

Kolejnym występującym problemem na obszarze rewitalizacji, a mającym konsekwencje dla stanu środowiska oraz zdrowia ludzi, jest palenie w piecach odpadami komunalnymi i brak świadomości ekologicznej mieszkańców. Pomimo podjętych działań mających na celu likwidację przestarzałych źródeł ciepła o niskiej efektywności grzewczej, ważne jest podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz podejmowanie dalszych działań służących ograniczeniu tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, a tym samym ochronie środowiska naturalnego.

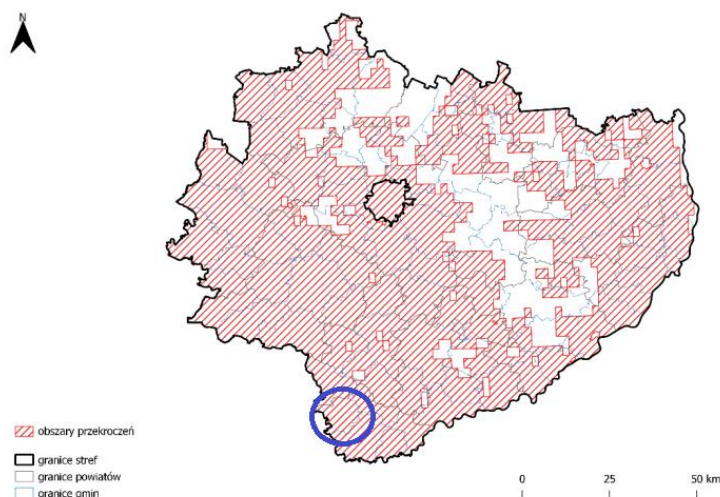
W celu ochrony środowiska i ograniczania niskiej emisji, konieczne będzie wdrażanie działań mających za zadanie zmniejszenie zapotrzebowania na energię, zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i budynkach podmiotów gospodarczych i indywidualnych gospodarstw domowych oraz w budynkach wielorodzinnych. Należy wykorzystać odnawialne źródła energii (OZE) w sektorze publicznym, przeprowadzić termomodernizację obiektów, jak i zachęcać przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe do zastąpienia instalacji opartych na paliwach stałych – instalacjami do produkcji ciepła z odnawialnych źródeł, takich jak biomasa, promieniowanie słoneczne, biogaz, geotermia. Uświadamianie społeczeństwa w zakresie korzystania z technologii oszczędnych energetycznie powinno być jednym z wielu zadań realizowanych przez samorząd. Istotne jest też, aby edukować społeczeństwo szerzej w zakresie ekologii, a także świadomej konsumpcji. Tego typu przedsięwzięcia są istotne nie tylko ze środowiskowego punktu widzenia, ale też konieczne ze względu na mieszkańców.

Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim, raport wojewódzki za rok 2022*. Na terenie województwa świętokrzyskiego wyróżniono dwie strefy – strefę miasta Kielce oraz strefę świętokrzyską. Gmina Skalbmierz należy do strefy świętokrzyskiej. Z uwagi na ochronę zdrowia, diagnoza dotyczyła wieloetapowej klasyfikacji dla następujących parametrów: pył zawieszony PM10 (rok), pył zawieszony PM10 (24-godziny), benzo(a)piren w pyłe PM10 (rok), pył zawieszony PM2,5 (rok) oraz ozon (maks. 8-godzin).

Wyniki pomiarów ozonu ze stacji monitoringu powietrza za rok 2022 oraz wyniki modelowania wykonane dla roku 2022 (obejmujące lata 2020–2022) wykazały dotrzymanie obowiązującego dla tego zanieczyszczenia poziomu docelowego dla stężeń 8-godzinnych na obszarze województwa świętokrzyskiego. Strefy miasto Kielce i świętokrzyska zakwalifikowane zostały do klasy A. Wyniki pomiarów ozonu ze stacji monitoringu powietrza za rok 2022 oraz wykonany rozkład stężeń wykazały przekroczenie poziomu celu długoterminowego dla stężenia 8-godzinnego ozonu w kryterium ochrony zdrowia na znacznym obszarze województwa świętokrzyskiego oraz na całym obszarze strefy miasto Kielce. Strefy miasto Kielce i świętokrzyska zakwalifikowane zostały do klasy D2. Na terenie Gminy Skalbmierz poziom celu długoterminowego ozonu dla stężenia 8-godzinnego również został przekroczony (mapa 3). Na mapach 3–4 zaznaczono niebieskim kolorem obszar Gminy Skalbmierz.

Mapa 3 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie świętokrzyskim w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim, raport wojewódzki za rok 2022, str. 61

Liczba dni ze stężeniem pyłu PM10 wyższym od poziomu dopuszczalnego nie może przekroczyć 35 na rok. Pomiary pyłu zawieszonego PM10 w 2022 roku na terenie województwa świętokrzyskiego wykazały, że stężenie tego zanieczyszczenia w strefie świętokrzyskiej przekraczało obowiązujący poziom dopuszczalny określony dla 24 godzin, natomiast norma określona dla roku została dotrzymana i strefa ta zaliczona została do klasy C.

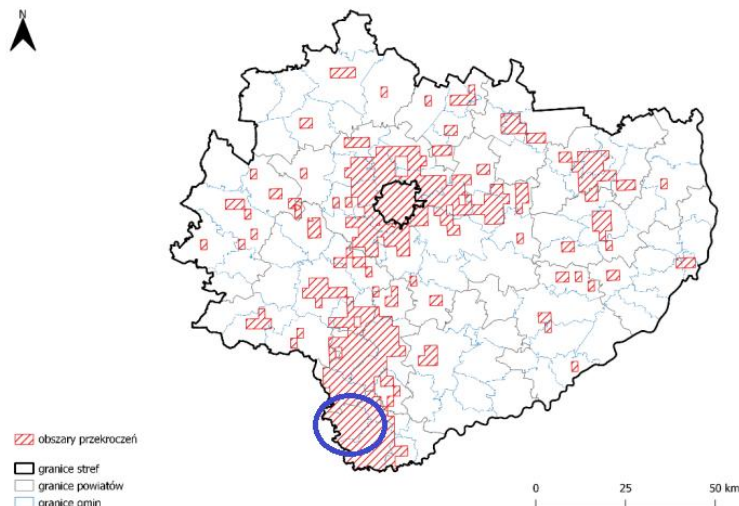

Strefę miasto Kielce, ze względu na dotrzymanie poziomów dopuszczalnych, zaliczono do klasy A. Na terenie Gminy Skalbmierz nie wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu PM10.

Oceny rocznej pod kątem pyłu zawieszonego PM_{2,5} dokonano w odniesieniu do poziomu dopuszczalnego dla fazy II, wynoszącego 20 g/m³. Poprzednią podstawową normą dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} był poziom dopuszczalny dla fazy I, wynoszący 25 g/m³. Wyniki pomiarów za 2022 rok wykazały, że zarówno strefa miasto Kielce jak i strefa świętokrzyska zostały zaliczone do klasy A z uwagi na nieprzekroczenie normy pyłu zawieszonego PM_{2,5} dla fazy II. Na terenie Gminy Skalbmierz nie odnotowano przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5}.

W 2022 roku na terenie województwa świętokrzyskiego wystąpiły przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. Przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 wystąpiły w strefie miasto Kielce oraz około 18% powierzchni strefy świętokrzyskiej, zamieszkaney przez ok. 45% mieszkańców. Obie strefy zakwalifikowane zostały do klasy C. Na terenie Gminy Skalbmierz poziom benzo(a)pirenu został przekroczony na całym obszarze gminy (mapa 4).

Mapa 4 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie świętokrzyskim w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim, raport wojewódzki za rok 2022, str. 89*

b. Formy ochrony przyrody oraz zagrożenia powodziowe

Na terenie Gminy Skalbmierz występuje 3 pomniki przyrody i jeden użytek ekologiczny „Rosiejów”, który zajmuje 2,86 ha powierzchni. Formy ochrony przyrody w Gminie Skalbmierz stanowią zaledwie 0,03% powierzchni gminy (to obszar użytku ekologicznego). Teren ten zlokalizowany jest poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji. Stopień zalesienia obszaru Gminy Skalbmierz wynosi 0,57% obszaru powierzchni gminy ogółem.

Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, teren Gminy Skalbmierz usytuowany jest korzystnie – obszar gminy nie jest zagrożony wystąpieniem powodzi. Na obszarze nie występują większe rzeki, które powodowałyby zagrożenie powodziowe. Nie notuje się średniego prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi wynoszącego raz na 100 lat (Q1%) oraz

obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%).

Kolejnym istotnym czynnikiem z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego są osuwiska, które należą do najniebezpieczniejszych i najczęściej występujących geozagrożeń na terenie Polski. Również pod tym względem teren gminy usytuowany jest korzystnie, ponieważ nie występują na nim osuwiska oraz tereny zagrożone ruchami masowymi.

3.5. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy

Tereny gminy wyznaczone jako obszar rewitalizacji charakteryzują się problemami w sferze społecznej oraz w sferach: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, ale również potencjałami, które należy wykorzystać jako narzędzie do wyjścia z sytuacji kryzysowej.

W wyniku przeprowadzonej pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz oraz w oparciu o różne formy partycypacji społecznej (spotkania, warsztaty dla różnych grup interesariuszy), zidentyfikowano **problemy** i **potencjały** w podziale na sfery tematyczne (tabela 5) oraz wynikające z nich **potrzeby** o różnym charakterze i skali oddziaływania dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Tabela 5 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji

Problemy	Potencjały
SFERA SPOŁECZNA	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Malejąca liczba mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji. 2. Rosnąca do roku 2021 liczba osób w wieku poprodukcyjnym. 3. Niższa niż średnio w gminie w 2022 r. liczba osób w wieku przedprodukcyjnym. 4. Ujemne saldo migracji, mniej korzystne niż średnia w gminie. 5. Ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej zdecydowanie wyższa niż średnio w gminie w 2022 r. 6. Wskaźniki dotyczące udziału osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz alkoholizmu przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2022 r. wyższe niż średnia dla gminy. 7. Stosunkowo niski poziom nauczania – wartości dla gminy gorsze niż średnia dla powiatu, województwa i Polski. 8. Niedostateczna aktywność, integracja i zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne – niska liczba organizacji pozarządowych, mniejsza niż średnio w gminie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnąca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2018–2022. 2. Wyższa niż średnio w gminie liczba osób w wieku produkcyjnym w 2022 r. 3. Wyższy niż średnio w gminie wskaźnik salda migracji w 2022 r. 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego niższy niż średnia w gminie.

<p>9. Trudności w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych rozwijających organizacje pozarządowe.</p> <p>10. Niedostatecznie rozwinięta oferta rekreacyjna i spędzania czasu wolnego przez mieszkańców.</p> <p>11. Niewystarczająca jakość i dostępność usług i przestrzeni publicznych dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>12. Niewystarczające w stosunku do rosnących potrzeb wsparcie osób starszych.</p> <p>13. Brak miejsc dla dzieci w wieku do lat 3.</p> <p>14. Brak efektywnych partnerstw trójsektorowych.</p>	
SFERA GOSPODARCZA	
<p>1. Wskaźnik wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych zdecydowanie wyższy niż średnio w gminie.</p> <p>2. Małe zróżnicowanie oferty handlu i usług.</p> <p>3. Niewystarczająca przestrzeń oraz warunki techniczne do prowadzenia działalności handlowej.</p> <p>4. Niskie kompetencje zawodowe mieszkańców, utrudniające zmianę miejsca zatrudnienia.</p> <p>5. Brak systemu wsparcia przedsiębiorczości.</p>	<p>1. Zdecydowanie wyższy wskaźnik zarejestrowanych i nowo rejestrowanych działalności gospodarczych niż średnio w gminie w 2022 r.</p> <p>2. Koncentracja na obszarze rewitalizacji obiektów usługowych, handlowych.</p>
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
<p>1. Niefunkcyjny i niebezpieczny układ komunikacyjny spowodowany brakiem ciągów pieszo-rowerowych i stanem infrastruktury drogowej.</p> <p>2. Bariery architektoniczne dla osób starszych oraz niepełnosprawnych w przestrzeniach publicznych i budynkach użyteczności publicznej.</p> <p>3. Brak infrastruktury oraz estetycznego, funkcjonalnego i bezpiecznego zagospodarowania przestrzeni publicznych na cele rekreacyjne, sportowe, turystyczne i okolicy turystyczne.</p> <p>4. Brak wystarczającej liczby miejsc parkingowych.</p> <p>5. Brak i/lub zły stan techniczny infrastruktury komunalnej.</p>	<p>1. Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną wyższa niż średnio w gminie.</p> <p>2. Lokalizacja funkcji centrowych: licznych obiektów administracyjnych, ochrony zdrowia, oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych i innych.</p> <p>3. Korzystna lokalizacja i sąsiedztwo – położenie bezpośrednio przy drogach wojewódzkich: 783 oraz 768.</p>
SFERA TECHNICZNA	
<p>1. Zły stan techniczny i niska efektywność energetyczna części budynków użyteczności publicznej.</p> <p>2. Postępująca degradacja techniczna obiektów zabytkowych.</p> <p>3. Potrzeby modernizacyjne i braki w wyposażeniu niektórych obiektów publicznych.</p> <p>4. Niewystarczający i częściowo będący w złym stanie technicznym system oświetlenia ulicznego.</p>	<p>1. Obiekt wpisany do rejestru zabytków kościół pw. św. Jana Chrzciciela z XIII–XIX w.</p>

5. Niewystarczający poziom wykorzystania nowoczesnych technologii w administracji publicznej.	
SFERA ŚRODOWISKOWA	
1. Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców w zakresie ochrony środowiska. 2. Nieurządzone i nieuporządkowane fragmenty zieleni na terenach publicznych. 3. Przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu.	1. Wyższy niż średnio w gminie udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej. 2. Położenie na terenach nie będących obszarami szczególnego zagrożenia powodzią.

Źródło: Opracowanie własne

Po dokonaniu całościowej analizy **problemów** oraz **potencjałów** zidentyfikowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, poniżej wskazano **skalę i charakter zdiagnozowanych potrzeb**, które determinują zakres działań rewitalizacyjnych.

Zidentyfikowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze społecznej to:

1. Zwiększenie integracji i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne – niezbędne jest budowanie wspólnoty aktywnych mieszkańców wokół dobra wspólnego, integrowanie społeczności, zachęcanie do działania w organizacjach pozarządowych i wspieranie tych organizacji, wzmacnianie tożsamości lokalnej poprzez różne formy aktywności społecznej we współpracy z podmiotami czy instytucjami działającymi na obszarze rewitalizacji. Obecnie na obszarze rewitalizacji działa bardzo mało organizacji pozarządowych, a integracja mieszkańców i inicjatywy oddolne mieszkańców pojawiają się bardzo rzadko.
2. Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji – konieczne jest wsparcie rodzin dysfunkcyjnych, a także ogólnie rodzin zamieszkujących teren rewitalizacji oraz pozostałych mieszkańców poprzez stworzenie przestrzeni i systemu usług publicznych, który podniósłby ich aktywność społeczną oraz pozwoliłby na wzajemną integrację. Ważne w tym kontekście jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych i rozszerzenie oferty kulturalnej i rekreacyjnej.
3. Wieloaspektowe wsparcie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczonych społecznie – niezbędne jest przerwanie procesu dziedziczenia ubóstwa, bezradności i patologii społecznych poprzez różnorodne i dostosowane do grupy docelowej formy i narzędzia pracy z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, m.in. poprzez indywidualne wsparcie, animację społeczną, profilaktykę społeczną czy środowiskowe formy wsparcia zapewniające organizację czasu wolnego.
4. Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym – niezbędne jest zwiększanie dostępności do usług opiekuńczych oraz organizacja aktywnych form spędzania czasu wolnego (zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez organizowanie cyklicznych wydarzeń i spotkań integracyjnych, warsztatów międzypokoleniowych, wycieczek itp.). Na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano wysoką skalę problemów społecznych oraz rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym, istnieje więc potrzeba realizacji

działań mających na celu włączenie społeczne grup zagrożonych wykluczeniem, z wykorzystaniem potencjału jakim jest funkcjonujący na obszarze Klub Senior +.

5. Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia i zwiększanie możliwości zatrudnienia – konieczne jest systematyczne zmniejszenie przede wszystkim długotrwałego i „ukrytego” bezrobocia wśród mieszkańców, które prowadzi do wzrostu liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Niezbędne jest wdrożenie modelu współpracy, który zaangażuje w proces udzielania pomocy gminną i powiatową pomoc instytucjonalną oraz system samopomocy obywatelskiej, wykorzystując różne środki i narzędzia (np. programy aktywizacji zawodowej we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej i Powiatowym Urzędem Pracy w Kazimierzy Wielkiej), a także tworzenie warunków do powstawania nowych, atrakcyjnych miejsc pracy.
6. Wzmocnienie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi – należy zapewnić odpowiednie możliwości w zakresie kształcenia oraz samorozwoju uczniów w celu zwiększenia ich szans życiowych, poprzez kreowanie postaw przedsiębiorczych, wprowadzanie i rozwijanie nowych kierunków kształcenia, organizację czasu wolnego, np. zajęcia pozalekcyjne rozwijające pasje i talenty.
7. Zwiększenie dostępności oraz poprawa jakości usług publicznych – zdiagnozowane potrzeby dotyczą przede wszystkim poprawy stanu technicznego budynków użyteczności publicznej oraz zwiększenia standardu świadczonych usług na rzecz mieszkańców i wprowadzenia nowych usług publicznych, odpowiadających na zidentyfikowane problemy.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej to:

1. Pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji – istnieje potrzeba „ożywienia” gospodarczego na terenie obszaru rewitalizacji poprzez podjęcie kompleksowych działań inwestycyjnych w przestrzeni, tworzących odpowiednią bazę techniczną oraz wdrożenie programów ułatwiających podjęcie działalności gospodarczych przez mieszkańców obszaru rewitalizacji, a także wspieranie na etapie funkcjonowania, np. profesjonalne doradztwo dla początkujących.
2. Wsparcie zakładania nowych oraz rozwoju istniejących działalności gospodarczych – konieczna jest adaptacja budynków, a także funkcjonalne, estetyczne i spójne zagospodarowanie publicznych przestrzeni w celu tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości, różnicowania działalności gospodarczych, a także wzrostu dochodu mieszkańców (np. szkolenia, kursy, dotacje).

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej to:

1. Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji – zauważa się szereg potrzeb związanych z poprawą estetyki, funkcjonalności i bezpieczeństwa w ogólnodostępnych przestrzeniach publicznych dla wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej, m.in. poprzez tworzenie infrastruktury

społecznej, elementów małej architektury, urządzeń i obiektów sportowych, a także likwidowanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych.

2. Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego – konieczna jest poprawa stanu technicznego i jakości ciągów pieszo-jezdnych. Umożliwi to bezpieczną komunikację i poprawi dostępność do obiektów rekreacyjnych. Ważne jest utworzenie infrastruktury przyjaznej mieszkańcom i środowisku.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze technicznej to:

1. Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej budynków o charakterze publicznym – zidentyfikowano na terenie obszaru rewitalizacji budynki, które wymagają przeprowadzenia modernizacji oraz przebudowy w celu zwiększenia ich funkcjonalności i dostosowania do pełnienia funkcji społecznych i/lub gospodarczych.
2. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i/lub zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla mieszkańców – zdiagnozowano szeroki zakres potrzeb w zakresie uzupełnienia braków lub poprawy stanu technicznego podstawowej infrastruktury komunalnej, wpływającej na warunki i jakość zamieszkania czy prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. Należy modernizować i uzupełniać istniejącą infrastrukturę w celu dostosowania jej do zmian demograficznych.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej to:

1. Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza – zdiagnozowano konieczność podjęcia kompleksowych działań zmniejszających wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w zakresie różnych projektów pozwalających na zastąpienie starych, nisko sprawnych urządzeń grzewczych, bardziej proekologicznymi rozwiązaniami dostarczającymi ciepło, a także zamontowanie instalacji odnawialnych źródeł energii. Ważne w tym kontekście jest również ograniczenie zużycia energii poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynków.
2. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców – potrzebne są inicjatywy edukacyjne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie świadomości, postaw i zachowań ekologicznych przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego.
3. Zagospodarowanie i wykorzystanie terenów zieleni służących wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców – zauważa się potrzebę w zakresie odpowiedniego uporządkowania i zagospodarowania przestrzeni publicznych w zieleni urządzoną (szczególnie terenu przy Rynku oraz przy zbiorniku wodnym), które przyczynią się do ochrony i kształtowania klimatu oraz środowiska zamieszkania, a także będą pełniły funkcje społeczne na rzecz mieszkańców różnych grup wiekowych.

III. Część programowa

1. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Przeprowadzenie całościowej analizy zjawisk kryzysowych i potencjałów oraz wskazanie czynników mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji (tabela 5) pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz. Określono wizję (planowany efekt), misję oraz 2 cele rewitalizacji, wokół których skoncentrowane zostały kierunki działań. Realizacja zaplanowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozwoli na wykonanie misji, a tym samym wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji opracowany został w układzie uwzględniającym dwa kluczowe jego elementy, tj. *wizję* – pokazującą wizerunek obszaru rewitalizacji w przyszłości i *misję* – będącą naczelnym kierunkiem zintegrowanej polityki terytorialnej, wokół której koncentrować się będą kompleksowe i partnerskie działania wszystkich interesariuszy rewitalizacji. Na podstawie przeprowadzonej pogłębionej diagnozy, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz w wyniku wspólnej pracy warsztatowej interesariuszy rewitalizacji, sformułowano misję oraz wizję stanu wyznaczonego obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji jako efekt przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych.

Obszar rewitalizacji

Wizja obszaru rewitalizacji zawiera w sobie opis pożądanego stanu docelowego we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

W wymiarze *społecznym* na rewitalizowanym obszarze nastąpi poprawa warunków i jakości życia mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw oddolnych i organizacji społecznych, budowanie postaw przedsiębiorczości, wzmacnianie lokalnej tożsamości,

poprawę dostępu do nowoczesnych i bezpiecznych obiektów użyteczności publicznej oraz funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni, przyczyniając się tym do aktywizacji i integracji społecznej, wspólnie działającej na korzyść obszaru rewitalizacji. Łączenie wsparcia społeczności z działaniami infrastrukturalnymi zniweluje zjawisko marginalizacji i wykluczenia społecznego, spowodowane problemami społecznymi, takimi jak ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność czy podeszły wiek.

W wymiarze *gospodarczym* proces rewitalizacji przyczyni się w sposób bezpośredni do wzmocnienia przedsiębiorczości mieszkańców, a w sposób pośredni – do wzrostu inwestycji. Duże znaczenie będzie miało stworzenie warunków do pracy zdalnej, co nie tylko przełoży się na wzrost możliwości pracy na lokalnym rynku pracy, ale też wzmocni potencjał osiedleńczy obszaru.

W wymiarze przestrzenno-funkcyjnym, po przeprowadzeniu kompleksowej rewitalizacji, nastąpi zbudowanie spójnej i funkcjonalnej przestrzeni, która zostanie osiągnięta poprzez zagospodarowanie i ponowne nadanie funkcji terenom i obiektom publicznym na obszarze rewitalizacji – takich jak rekreacyjna, kulturowa, wypoczynkowa i turystyczna. Ponadto przewiduje się poprawę warunków funkcjonowania układów komunikacyjnych.

W wymiarze *technicznym*, dzięki realizacji kompleksowych działań, zwiększy się dostępność wszystkich mieszkańców do podstawowych usług komunalnych, a także poprawiony zostanie stan techniczny (w tym efektywność energetyczna) zdegradowanych i częściowo nieużytkowanych budynków użyteczności publicznej, umożliwiając tym samym nadanie im nowej lub przywrócenie pierwotnej funkcji.

W wymiarze *środowiskowym* nastąpi poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, a także zwiększenie powierzchni i uporządkowanie terenów zieleni urządzonej, które zwiększają komfort życia mieszkańców. Wszystkie działania, w tym te związane ściśle ze sferą techniczną i przestrzenną, będą uwzględniały zasady zrównoważonego rozwoju i będą się przyczyniać do realizacji wyzwań środowiskowych i klimatycznych. Projekty rewitalizacyjne będą realizowane z myślą o zachowaniu i rozwoju zielonej infrastruktury.

1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

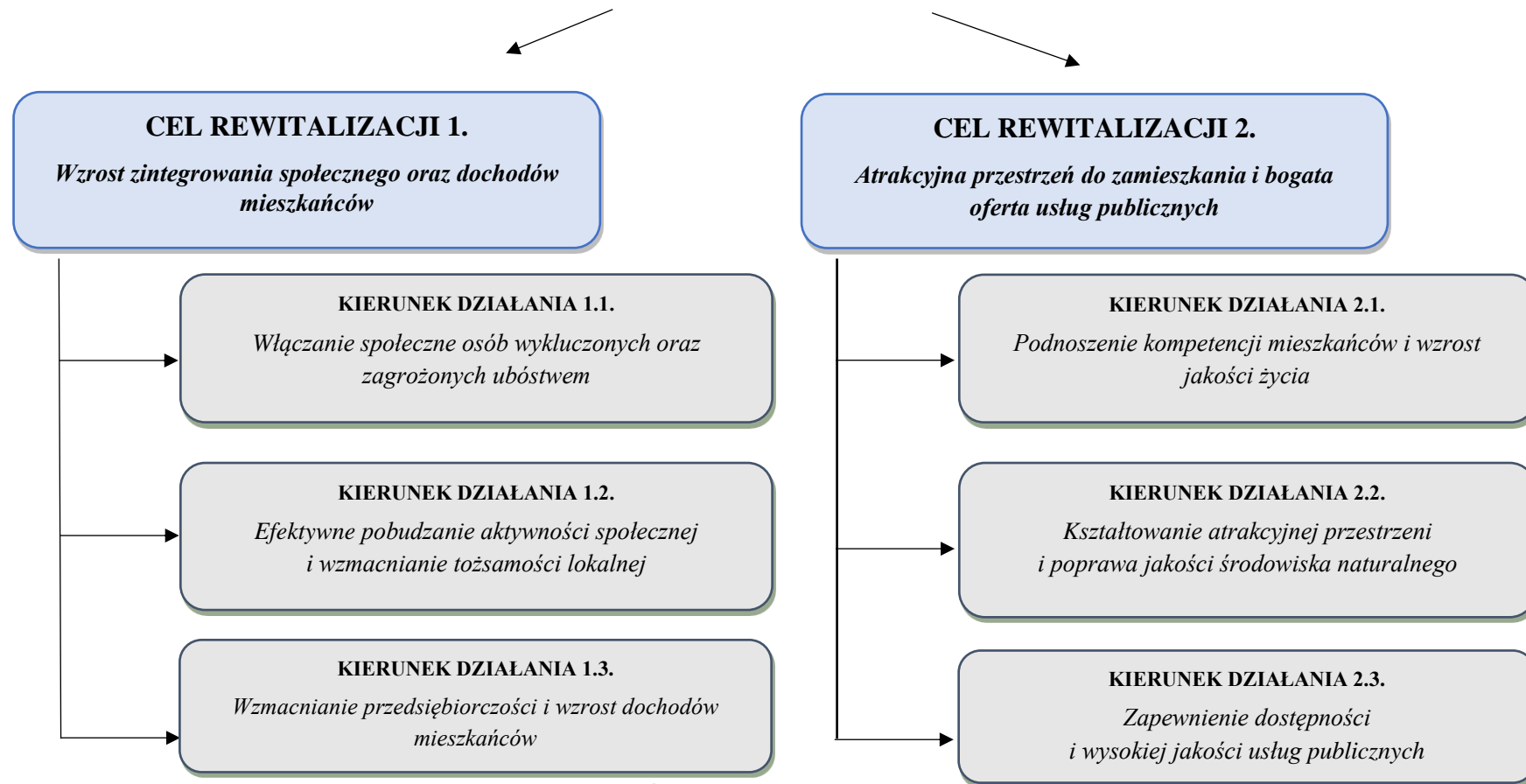
Wypełnienie przyjętych wizji i misji jest uwarunkowane realizacją postawionych celów rewitalizacji i zaplanowanych do realizacji kierunków działań, służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych na etapie diagnostycznym negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętym celom (schemat 3, tabela 6).

Cele rewitalizacji są kwantyfikowalne (wymierne) oraz adekwatne do wyników pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, co zostało wskazane w tabeli 18 *Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030*, w której do poszczególnych celów przyporządkowano konkretne wskaźniki oddziaływania.

Schemat 3 Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030

Tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 6 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk

Kierunek działań	Potrzeba rewitalizacyjna
<p>1.1. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym; • Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia i zwiększanie możliwości zatrudnienia; • Wzmocnienie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi; • Zwiększenie dostępności oraz poprawa jakości usług publicznych; • Pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji.
<p>1.2. <i>Efektywne pobudzanie aktywności społecznej i wzmocnianie tożsamości lokalnej</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie integracji i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne; • Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji; • Zwiększenie integracji i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne.
<p>1.3. <i>Wzmocnianie przedsiębiorczości i wzrost dochodów mieszkańców</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Wsparcie zakładania nowych oraz rozwoju istniejących działalności gospodarczych; • Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia i zwiększanie możliwości zatrudnienia.
<p>2.1. <i>Podnoszenie kompetencji mieszkańców i wzrost jakości życia</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Wzmocnienie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi; • Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia i zwiększanie możliwości zatrudnienia; • Zwiększenie integracji i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne; • Wieloaspektowe wsparcie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczonych społecznie.
<p>2.2. <i>Kształtowanie atrakcyjnej przestrzeni i poprawa jakości środowiska naturalnego</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji; • Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego; • Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i/lub zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla mieszkańców; • Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza; • Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców. • Zagospodarowanie i wykorzystanie terenów zieleni służących wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców

<p>2.3. <i>Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności oraz poprawa jakości usług publicznych; • Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji; • Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Wzmocnienie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi; • Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej budynków o charakterze publicznym; • Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym.
---	---

Źródło: Opracowanie własne

2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2024–2030

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030 złożony jest z listy planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz z charakterystyki pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dzięki temu dokument jest konstrukcją złożoną z wielu różnorodnych projektów, która warunkuje osiągnięcie zaplanowanych efektów, a tym samym ich efektywne oddziaływanie na zidentyfikowane na etapie diagnozy zjawiska kryzysowe oraz wykorzystuje lokalne potencjały.

2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć

W wyniku prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji, a także w oparciu o zasadę partnerstwa oraz partycypacji społecznej, zdefiniowano i scharakteryzowano 4 projekty podstawowe, czyli takie, bez których realizacja celów dokumentu nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Ponadto są to projekty kluczowe do powodzenia procesu rewitalizacji, ponieważ oddziałują kompleksowo na zidentyfikowane problemy we wszystkich sferach, a przede wszystkim w sferze społecznej. Główne założenia projektów przedstawiono w tabelach 7–10.

Projekty podstawowe

Tabela 7 Projekt podstawowy nr 1

Nazwa projektu	<i>Obszar rewitalizacji jako funkcjonalne i estetyczne centrum gminy, aktywizujące mieszkańców do podejmowania działań na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego</i>		
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2029
Szacowana wartość	12 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 – Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych – Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR) – Działania 6.2 Rewitalizacja miast; Środki własne gminy		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>W zakres rzeczowy projektu wchodzi:</p> <p>a) spójne zagospodarowanie i wzrost dostępności przestrzeni publicznej poprzez modernizację Rynku w Skalbmierzu, m.in. wymiana oświetlenia na energooszczędne, montaż małej architektury dostosowanej dla osób ze specjalnymi potrzebami, nowe nasadzenia zieleni, modernizacja toalet i wiaty przystankowej. Kluczowym efektem działań będzie rozszerzenie obecnych i nadanie nowych funkcji przestrzeni publicznej, zlokalizowanej w centrum rewitalizacji, na cele społeczne, rekreacyjne;</p> <p>b) poprawa bezpieczeństwa i spójne zagospodarowanie przestrzeni publicznej z przeznaczeniem na cele rekreacyjne, turystyczne i gospodarcze – modernizacja otoczenia zbiornika wodnego retencyjno-rekreacyjnego w Skalbmierzu. W ramach prac planowane jest zagospodarowanie terenu do pełnienia nowych funkcji (głównie w bezpośrednim otoczeniu plaży), montaż małej architektury (ławki, kosze) oświetlenie z wykorzystaniem OZE, montaż monitoringu, modernizacja moło w celu zwiększenia dostępności i dostosowania dla osób z niepełnosprawnościami, ciągi piesze ze spójnym nasadzeniem zieleni, deptak/promenada, pomosty wypoczynkowe do opalania i odpoczynku, stworzenie terenów, które będą mogły zostać wykorzystane do prowadzenia działalności gospodarczej;</p> <p>c) modernizacja placu zabaw, funkcjonalnie połączonego ścieżką pieszo-rowerową ze zmodernizowaną przestrzenią wokół zalewu (dostosowanie do osób z niepełnosprawnościami, montaż małej architektury, spójne nasadzenia zieleni) niezbędne do rozwoju rekreacji oraz możliwości spędzania wolnego czasu, a także pobudzenia aktywności lokalnej na wyznaczonym obszarze;</p> <p>d) modernizacja i adaptacja istniejących, nieużytkowanych pomieszczeń zlokalizowanych w budynku Domu Kultury do pełnienia nowych funkcji z przeznaczeniem na cele społeczne – utworzenie Centrum Usług Wspólnych. W ramach CUS będzie funkcjonował MGOPS ze wszystkimi usługami;</p> <p>e) poprawa bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji (m.in. monitoring przy obiektach i przestrzeniach publicznych, budowa/rozbudowa oświetlenia);</p> <p>f) estetyczne i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznych i poprawa estetyki obszaru oraz bezpieczeństwa przestrzeni publicznych, w tym dostosowanie architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli.</p>		

	<p>Podczas projektowania i realizacji zakresów projektu nastąpi szczególna dbałość o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew. Działania będą zgodne z duchem Europejskiego Zielonego Ładu, Nowego Europejskiego Bauhausu, z celami zrównoważonego rozwoju i gospodarką obiegu zamkniętego. Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowania zewnętrznego.</p>
Podmioty realizujące projekt	Gmina Skalbmierz, organizacje pozarządowe, ewentualni inni partnerzy
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami będą również wszyscy mieszkańcy gminy, odwiedzający, pracownicy instytucji publicznych.
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	<p>Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy</u> (w tabeli 5):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>w sferze społecznej</i>: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 – poprzez aktywizację mieszkańców do działania na rzecz obszaru rewitalizacji, rozszerzenie oferty świadczonych usług społecznych, a także poprawę warunków przestrzeni publicznej oraz bezpieczeństwa publicznego. Wszelkie działania związane z poszerzeniem oferty kultury, rekreacji, turystyki przyczynią się do rozwiązania problemu niskiej aktywności, integracji oraz zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne, a także niedostatecznie rozwiniętej oferty rekreacyjnej i spędzania czasu wolnego. 2) <i>w sferze gospodarczej</i>: 1, 2, 3 – realizacja projektu szczególnie wpłynie na lepsze wykorzystanie przestrzeni do prowadzenia działalności gospodarczej oraz na przedsiębiorczość mieszkańców, co ograniczy wyrejestrowywanie podmiotów gospodarczych. 3) <i>w sferze przestrzenno-funkcjonalnej</i>: 1, 2, 3, 4, 5 – realizacja projektu wpłynie na zwiększenie spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru, rozwój funkcji społecznej, turystycznej i rekreacyjnej. W wyniku realizacji projektu zlikwidowane zostaną bariery architektoniczne w obiektach i przestrzeniach publicznych. Wzrośnie atrakcyjność obszaru zarówno dla mieszkańców jak i odwiedzających, dzięki atrakcyjnej ofercie rekreacji, w tym funkcjonalnie i estetycznie zagospodarowanej przestrzeni. 4) <i>w sferze technicznej</i>: 1, 2, 3, 4 – zwłaszcza poprzez efektywne wykorzystanie publicznych obiektów do celów społecznych i zwiększenie ich efektywności energetycznej, poprawę stanu infrastruktury oraz stanu małej architektury. 5) <i>w sferze środowiskowej</i>: 2 – działania związane z zagospodarowaniem przestrzeni przyczynią się do uporządkowania zieleni. <p>Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały</u> (tabela 5):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>w sferze społecznej</i>: 1, 2, 3, 4 – aktywni młodzi mieszkańcy oraz osoby w wieku produkcyjnym mogą być uczestnikami projektu; 2) <i>w sferze gospodarczej</i>: 1, 2 – poprzez tworzenie miejsc do rozwoju istniejących oraz zakładania nowych działalności gospodarczych; 3) <i>w sferze przestrzenno-funkcjonalnej</i>: 1, 2, 3 – lokalizacja i infrastruktura dostępna na obszarze będą ważnym czynnikiem umożliwiającym realizację projektu. Położenie przy szlaku komunikacyjnym jakim są drogi wojewódzkie i niedaleka odległość od większych ośrodków miejskich, wpływa na dostępność rewitalizowanych obiektów.
Cele rewitalizacji, kierunki działań,	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Wzrost zintegrowania społecznego oraz dochodów mieszkańców.</i>

<p>które realizuje projekt</p>	<p>KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Efektywne pobudzanie aktywności społecznej i wzmocnienie tożsamości lokalnej.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.3. <i>Wzmacnianie przedsiębiorczości i wzrost dochodów mieszkańców.</i> CEL REWITALIZACJI 2. <i>Atrakcyjna przestrzeń do zamieszkania i bogata oferta usług publicznych.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. <i>Podnoszenie kompetencji mieszkańców i wzrost jakości życia.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. <i>Kształtowanie atrakcyjnej przestrzeni i poprawa jakości środowiska naturalnego.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.3. <i>Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych.</i></p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie i wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych; – stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej; – rozwój lokalnych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, kulturalną i sportową; – zwiększenie jakości i rozszerzenie oferty usług w zakresie spędzania czasu wolnego; – rozwój oraz poprawa dostępności do infrastruktury społecznej; – wzrost uczestnictwa w kulturze; – rozwój oferty rekreacyjnej i turystycznej; – włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem; – wzrost atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania, pracy i odpoczynku; – poprawa estetyki, funkcjonalności i bezpieczeństwa przestrzeni publicznych; – likwidacja barier architektonicznych dla osób starszych i niepełnosprawnych; – zwiększona współpraca między władzami lokalnymi i partnerami społeczno-gospodarczymi; – poprawa jakości życia mieszkańców. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]. – Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]. <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób odwiedzających obiekty rekreacyjne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok].
<p>Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi</p>	<p>Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 2, 3, 4.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8 Projekt podstawowy nr 2

Nazwa projektu	<i>Wzrost dostępności oraz poprawa stanu infrastruktury i budynków</i>		
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2029
Szacowana wartość	5 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 / Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>Zakres rzeczowy projektu obejmuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego, w tym komunikacyjnego 2. poprawę dostępności oraz spójne i funkcjonalne zagospodarowanie obiektów i przestrzeni, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • rozbudowę oświetlenia ulicznego, w tym montaż energooszczędnych lamp; • dostosowanie obiektów i powierzchni do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i innych osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności osób starszych; • modernizację i doposażenie istniejących placów zabaw i/lub budowę nowych placów zabaw, głównie w bezpośrednim sąsiedztwie funkcjonujących obiektów publicznych. 		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Skalbmierz, przedsiębiorcy prywatni i społeczni		
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami są również wszyscy mieszkańcy gminy, a także instytucje publiczne i przedsiębiorcy.		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	<p>Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy</u> (w tabeli 5):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w sferze społecznej: 1 – poprawa dostępu do infrastruktury społecznej przyczyni się do wzrostu atrakcyjności osiedleńczej obszaru. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 1, 2, 3, 5 – rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej poprawią jakość życia mieszkańców obszaru i wzrost dochodów. 3) w sferze technicznej: 1, 3, 4 – projekt przyczyni się do poprawy stanu technicznego infrastruktury społecznej. 4) w sferze środowiskowej: 1 – realizacja projektu przyczyni się do zmniejszenia niskiej emisji, zwiększy świadomość ekologiczną mieszkańców. <p>Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały</u> (tabela 5):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 1, 2 – projekt w dużej mierze dotyczy bezpośrednio budynków użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznej będących w zasobach gminy. 2) w sferze środowiskowej: 1, 2 – projekt pozytywnie wpłynie na walory przyrodnicze i rozwój infrastruktury komunalnej. 		
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	<p>CEL REWITALIZACJI 2. <i>Atrakcyjna przestrzeń do zamieszkania i bogata oferta usług publicznych.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. <i>Kształtowanie atrakcyjnej przestrzeni i poprawa jakości środowiska naturalnego.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 2.3. <i>Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych.</i></p>		

<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawa estetyki, funkcjonalności i bezpieczeństwa przestrzeni publicznych; – likwidacja barier architektonicznych dla osób starszych i niepełnosprawnych; – zwiększona współpraca między władzami lokalnymi i partnerami społeczno-gospodarczymi; <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Przedsiębiorstwa objęte wsparciem [szt.]. – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]. <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji [osoby].
<p>Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi</p>	<p>Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 9 Projekt podstawowy nr 3

<p>Nazwa projektu</p>	<p><i>Poprawa stanu środowiska oraz zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców</i></p>		
<p>Lokalizacja</p>	<p>Obszar rewitalizacji</p>	<p>Okres realizacji</p>	<p>2025–2029</p>
<p>Szacowana wartość</p>	<p>10 mln</p>		
<p>Główne źródło finansowania</p>	<p>Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 / Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy</p>		
<p>Zakres rzeczowy realizowanych zadań</p>	<p>Zakres rzeczowy projektu obejmuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i redukcję emisji gazów cieplarnianych poprzez: <ol style="list-style-type: none"> a. kompleksową i głęboką termomodernizację budynków użyteczności publicznej; b. kompleksową i głęboką termomodernizację budynków mikro i małych przedsiębiorstw; c. przebudowę systemów grzewczych, instalację urządzeń OZE (w tym pomp ciepła), wdrożenie energooszczędnych technologii produkcji, odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym, magazynów energii, wprowadzenie systemów zarządzania energią; d. działania promocyjne i edukacyjne w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym szczególnie edukacja, doradztwo w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, promowanie oszczędności energii, gospodarki o obiegu zamkniętym i wykorzystania OZE. <p>Zakres działań, w odniesieniu do budynków, urządzeń technicznych lub instalacji i procesów technologicznych, będzie wynikał z audytów energetycznych.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii. 3. Usuwanie azbestu pozostałego do unieszkodliwienia. 4. Działania mające na celu adaptację do zmian klimatu i zapobieganie ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, poprzez: <ol style="list-style-type: none"> a. rozwój różnych form małej retencji; b. zabezpieczenie potrzeb służb ratowniczych, w tym szczególnie OSP. 		

	<p>5. Rozwój zrównoważonej gospodarki wodno-kanalizacyjnej poprzez:</p> <p>a. rozwój infrastruktury kanalizacyjnej oraz rozwój i modernizację infrastruktury oczyszczania ścieków komunalnych.</p>
Podmioty realizujące projekt	Gmina Skalmierz, przedsiębiorcy prywatni i społeczni
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami są wszyscy mieszkańcy gminy, a także instytucje publiczne i przedsiębiorcy.
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	<p>Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy</u> (w tabeli 5):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>w sferze społecznej</i>: 1 – poprawa jakości stanu powietrza oraz wysokiej jakości środowisko i niezależność energetyczna przyczynią się do wzrostu atrakcyjności osiedleńczej obszaru. 2) <i>w sferze przestrzenno-funkcjonalnej</i>: 1, 3 – działania z zakresu termomodernizacji przyczynią się nie tylko do zwiększenia efektywności energetycznej budynków, ale też ich estetyki. 3) <i>w sferze technicznej</i>: 1, 3, 4 – projekt przyczyni się do zwiększenia efektywności energetycznej budynków. 4) <i>w sferze środowiskowej</i>: 1, 2 – realizacja projektu przyczyni się do zmniejszenia niskiej emisji, zwiększy świadomość ekologiczną mieszkańców. <p>Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały</u> (tabela 5):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>w sferze przestrzenno-funkcjonalnej</i>: 1, 2 – projekt w dużej mierze dotyczy bezpośrednio budynków użyteczności publicznej będących w zasobach gminy. 2) <i>w sferze środowiskowej</i> – projekt <u>pozytywnie</u> wpłynie na walory przyrodnicze.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	<p>CEL REWITALIZACJI 1. <i>Wzrost zintegrowania społecznego oraz dochodów mieszkańców.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 1.3. <i>Wzmacnianie przedsiębiorczości i wzrost dochodów mieszkańców.</i></p> <p>CEL REWITALIZACJI 2. <i>Atrakcyjna przestrzeń do zamieszkania i bogata oferta usług publicznych.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. <i>Kształtowanie atrakcyjnej przestrzeni i poprawa jakości środowiska naturalnego.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 2.3. <i>Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych.</i></p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – redukcja emisji szkodliwych substancji; – zmniejszenie kosztów zużycia energii; – wzrost kapitału i partycypacji społecznej, aktywizacja obywateli w transformację energetyczną oraz zwalczanie ubóstwa energetycznego; – ograniczenie niedostatecznie oczyszczonych ścieków przedostających się do wód powierzchniowych i podziemnych. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Przedsiębiorstwa objęte wsparciem [szt.]. – Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej [szt.]. <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem [osoby].

Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 2, 4.
---	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Projekt podstawowy nr 4

Nazwa projektu	<i>Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców szansą na lepszą przyszłość</i>		
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2029
Szacowana wartość	2 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 / Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>Projekt obejmuje działania mające na celu zapobieganie marginalizacji, włączenie społeczne oraz wspieranie uczenia się przez całe życie, poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kursy, szkolenia i inne zajęcia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych (zgodnie z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy); 2. Aktywizację zawodową osób bezrobotnych (w szczególności z obszaru rewitalizacji) poprzez staże, subsydiowane zatrudnienie, zatrudnienie wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami oraz działania wspierające, w tym poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trener pracy; 3. Poradnictwo indywidualne i grupowe (w tym psychologiczne i psychospołeczne) wspierające umiejętności społeczne i zawodowe umożliwiające powrót do życia społecznego, w tym aktywizację zawodową i powrót na rynek pracy; 4. Wsparcie środowiskowe na rzecz integracji zawodowej i społecznej (m.in. działania związane z animacją lokalną, streetworkingiem, coachingiem, trenowaniem pracy) z uwzględnieniem wolontariatu; 5. Realizację lokalnych inicjatyw edukacyjnych dla dorosłych, organizację czasu osób starszych, klub seniora; 6. Działania edukacyjne z zakresu edukacji ekologicznej i przyrodniczej, a także tożsamości regionalnej, w szczególności uwrażliwiające na problem zmian klimatycznych i zagrożeń z nich wynikających; 7. Cyfryzację szkół, zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu i edukację w zakresie cyberbezpieczeństwa; 8. Finansowanie/dofinansowanie miejsc dla dzieci w żłobkach, co umożliwi rodzicom powrót na rynek pracy. 		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Skalmierz, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, Powiatowy Urząd Pracy, szkoły z obszaru rewitalizacji.		
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym szczególnie osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osoby biernie zawodowo, dzieci i młodzież, organizacje pozarządowe. Ze względu na charakter projektu		

	<p>odbiorcami mogą być również mieszkańcy pozostałych obszarów gminy, w tym szczególnie obszaru zdegradowanego.</p>
<p>Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały</p>	<p>Realizacja projektu oddziaływać będzie na <u>zidentyfikowane problemy</u> (w tabeli 5):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w sferze społecznej: przyczyni się do ograniczenia negatywnych konsekwencji problemów społecznych, zapobiegna rozwarstwieniu społecznemu i zwiększy aktywność społeczną i zawodową mieszkańców. 2) w sferze gospodarczej – wzrost kompetencji i kwalifikacji mieszkańców przyczyni się do wzrostu ich możliwości zatrudnienia, a w niektórych przypadkach może doprowadzić do wzrostu przedsiębiorczości. 3) w sferze środowiskowej – projekt przyczyni się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców. <p>Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>potencjały</u> (tabela 5):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w sferze społecznej – dzięki dostępności miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, łatwiejsze będzie wejście na rynek pracy rodzicom, którzy podniosą swoje kompetencje i zdobędą kwalifikacje w projekcie. 2) w sferze gospodarczej – współpraca wielosektorowa – mieszkańcy z wysokimi kwalifikacjami będą korzystać z potencjałów obszaru w sferze gospodarczej, w szczególności z rosnącej liczby nowo zakładanych przedsiębiorstw, a tym samym miejsc pracy.
<p>Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt</p>	<p>CEL REWITALIZACJI 1. <i>Wzrost zintegrowania społecznego oraz dochodów mieszkańców.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Efektywne pobudzanie aktywności społecznej i wzmacnianie tożsamości lokalnej.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 1.3. <i>Wzmacnianie przedsiębiorczości i wzrost dochodów mieszkańców.</i></p> <p>CEL REWITALIZACJI 2. <i>Atrakcyjna przestrzeń do zamieszkania i bogata oferta usług publicznych.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. <i>Podnoszenie kompetencji mieszkańców i wzrost jakości życia.</i></p> <p>KIERUNEK DZIAŁANIA 2.3. <i>Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych.</i></p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – włączenie społeczne osób wykluczonych; – aktywizacja społeczna i zawodowa osób pozostających bez pracy; – poprawa jakości usług publicznych w zakresie edukacji na obszarze rewitalizacji; – wzrost partnerstw wielosektorowych. <p><i>Wskaźniki produktu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób objętych wsparciem [osoby]. – Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie [osoby]. – Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie [osoby]. <p><i>Wskaźniki rezultatu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]. – Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu [osoby].

Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 2, 3.
---	---

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie projekty zostały zweryfikowane w trybie partycypacji społecznej. Pierwszym etapem było przeprowadzenie otwartego naboru pomysłów na projekty rewitalizacyjne, które można było składać do Urzędu Miasta i Gminy za pomocą fiszek projektowych dostępnych na stronie internetowej gminy, na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz. Wszystkie założenia dokumentu i elementy projektów były konsultowane z różnymi grupami interesariuszy zarówno podczas otwartych spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru rewitalizacji jak i podczas posiedzeń Komitetu Rewitalizacji. Wszystkie powyżej wskazane i opisane projekty podstawowe, ze względu na zidentyfikowane w pogłębionej diagnozie obszaru problemy i potencjały (tabela 5), są kluczowe dla powodzenia procesu rewitalizacji oraz osiągnięcia założonych celów w dążeniu do wizji obszaru (planowanego efektu). Tylko kompleksowe działania odnoszące się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, spowodują osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na sytuację kryzysową.

Ze względu na to, że wyznaczony obszar rewitalizacji posiada potencjały w postaci lokalizacji usług o charakterze centrotwórczym, istniejącej infrastruktury – ich wykorzystanie w działaniach rewitalizacyjnych przyczyni się do wzrostu dochodów mieszkańców całej gminy, a nie tylko obszaru rewitalizacji. Dzięki takiemu podejściu rewitalizacja jest niezbędnym elementem rozwoju gminy. Kompleksowe działania dotyczące rozwoju atrakcyjnej infrastruktury oraz świadczonych usług, spowodują wzrost atrakcyjności osiedleńczej oraz jakości życia mieszkańców. Szeroki zakres projektów polegających na aktywizacji i integracji różnych interesariuszy rewitalizacji spowoduje zwiększenie ich zaangażowania w sprawy lokalne. Zarówno działania inwestycyjne, jak i społeczne, realizowane przez podmioty z sektorów: społecznego, gospodarczego oraz publicznego, współfinansowane z różnych źródeł zewnętrznych, przyczynią się do osiągnięcia wizji obszaru.

Projekty „miękkie” będą dedykowane przede wszystkim mieszkańcom obszaru rewitalizacji, jednak ze względu na ich charakter obejmować mogą również pozostałych mieszkańców gminy (szczególnie z obszaru zdegradowanego). W ten sposób osoby zagrożone marginalizacją spoza obszaru rewitalizacji nie będą czuły się wykluczone z możliwości uzyskania pomocy i szersze będą efekty oddziaływania tych projektów. W przypadku braku pozyskania planowanych dofinansowań ze środków zewnętrznych dla projektów podstawowych, alternatywnym źródłem finansowania dla ich realizacji będą środki własne gminy i partnerów (w zakresie możliwym do zrealizowania) oraz w niektórych przypadkach także środki krajowe, które powinny przyczynić się do przywrócenia i/lub nadawania nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, turystycznych lub rekreacyjnych obiektom i przestrzeniom publicznym.

W tabeli 11 przedstawione zostały potencjalne planowane i alternatywne źródła finansowania projektów podstawowych. Projekty podstawowe zaplanowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji obejmują współfinansowanie z różnych źródeł, w tym m.in. ze środków Unii Europejskiej, krajowych środków publicznych oraz środków gminy, warunkując konstrukcję ukierunkowaną na osiągnięcie zaplanowanych efektów założonych w dokumencie.

Tabela 11 Planowane źródła finansowania projektów podstawowych

Lp.	Nazwa projektu	Planowane źródło finansowania	Alternatywne źródło finansowania
1.	<i>Obszar rewitalizacji jako funkcjonalne i estetyczne centrum gminy, aktywizujące mieszkańców do podejmowania działań na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 – Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych – Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR) – Działania 6.2 Rewitalizacja miast; – Środki własne gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> – Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021–2027; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.
2.	<i>Wzrost dostępności oraz poprawa stanu infrastruktury i budynków</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027; – Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Środki własne gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> – Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021–2027; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.
3.	<i>Poprawa stanu środowiska oraz zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027; – Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Środki własne gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> – Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021–2027; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.
4.	<i>Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców szansą na lepszą przyszłość</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027; – Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Środki własne gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> – Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021–2027; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć

Uzupełnieniem listy podstawowych projektów rewitalizacyjnych jest charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tabela 12), realizujących określone kierunki działań, które mają na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Należy również zaznaczyć, że wzmacniają one zaplanowane efekty procesu rewitalizacji w odniesieniu do rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy.

Tabela 12 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Charakterystyka tematyczna przedsięwzięcia	Powiązanie z celami rewitalizacji i kierunkami działań
1.	<i>Organizacja cyklicznych wydarzeń i/lub rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji wraz ze wspieraniem „mikro” inicjatyw lokalnych (szczególnie w partnerstwach)</i>	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje organizację i rozszerzenie oferty działań kulturalnych, edukacyjnych, sportowych, rekreacyjnych (szczególnie w obiektach/przestrzeniach rewitalizowanych) na rzecz społeczności lokalnej. Ponadto przewiduje się stworzenie kompleksowego systemu wsparcia i współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wyznaczonego obszaru rewitalizacji, przyczyniającego się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych.	Cel 1. Kierunek działania 1.2. Cel 2. Kierunek działania 2.3.
2.	<i>Poprawa oferty edukacyjnej i możliwości kreatywnego spędzania wolnego czasu</i>	Przedsięwzięcie obejmuje zwiększenie oferty i jakości kształcenia oraz dostosowanie zajęć dodatkowych do infrastruktury edukacyjnej. Planuje się również przygotowanie osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym do aktualnej, a także prognozowanej sytuacji na rynku pracy. Istotne jest, aby zadbać o przygotowanie dzieci i młodzieży do radzenia sobie na rynku pracy i kształtowanie w nich przedsiębiorczych postaw już na etapie szkolnym. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna oraz funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni zostaną uzupełnione o przedsięwzięcie mające na celu aktywizację mieszkańców, przede wszystkim młodzieży. Ma to na celu zapewnienie możliwości aktywnego i kreatywnego spędzania wolnego czasu, atrakcyjną ofertę zajęć dodatkowych podnoszących wiedzę, kompetencje i umiejętności oraz wspierających młodzież najzdolniejszą, a także wymagającą dodatkowego wsparcia.	Cel 2. Kierunek działania 2.1.
3.	<i>Start w biznesie – pomoc przy rozpoczęciu prowadzenia własnej działalności gospodarczej</i>	Stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju sfery gospodarczej na terenie obszaru rewitalizacji poprzez realizację projektów podstawowych wymaga uzupełnienia o przedsięwzięcia dodatkowe. Należy pobudzić mieszkańców do przedsiębiorczości, a także zapewnić im możliwości zdobycia odpowiedniej wiedzy i kwalifikacji, a także pomoc przy podejmowaniu własnej działalności gospodarczej.	CEL 1. Kierunek działania 1.3.

		<p>Realizowane zadania będą obejmowały m.in.: wsparcie merytoryczne na zasadzie szkoleń oraz doradztwa, zaoferowanie dotacji, wsparcia pomostowego czy pożyczki.</p> <p>Przedsięwzięcie ma na celu aktywizację gospodarzą mieszkańców prowadzącą do poprawy jakości życia i zwiększenia ich dochodów oraz stworzenie nowych miejsc pracy.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia przewiduje się prowadzenie kampanii informacyjnych, doradztwa indywidualnego i grupowego związanego z możliwościami zewnętrznego finansowania projektów na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej. Ponadto planuje się nawiązanie ścisłej współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie wsparcia merytoryczno-finansowego mieszkańców planujących założyć lub rozwinąć swoją działalność (w szczególności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji). Ważnym elementem będzie również wdrożenie systemu wsparcia merytorycznego związanego z powstawaniem podmiotów ekonomii społecznej.</p>	
4.	<i>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw na terenie całej gminy</i>	Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację budynków przedsiębiorstw i budynków użyteczności publicznej, która umożliwi zmniejszenie zużycia energii, obniży koszty użytkowania budynków i poprawi estetykę przestrzeni publicznej oraz przyczyni się do zmniejszenia ilości substancji niebezpiecznych tj. azbestu.	<p>Cel 2.</p> <p>Kierunek działania 2.2.</p>
5.	<i>Tworzenie infrastruktury i usług dostosowanych do zmian demograficznych</i>	Przedsięwzięcie obejmuje ogół działań związanych z dostosowaniem usług i infrastruktury do potrzeb osób starszych (starzejące się społeczeństwo – Dom Seniora, Dzielne Domy Opieki), ale też rodzin z dziećmi (m.in. pikniki rodzinne, festyny).	<p>CEL 2.</p> <p>Kierunek działania 2.3.</p>
6.	<i>Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej</i>	<p>Zakres tematyczny przedsięwzięcia dotyczy przede wszystkim działań na rzecz deinstytucjonalizacji opieki nad osobami niesamodzielnymi poprzez rozwój alternatywnych form opieki nad ww. osobami (w tym osobami starszymi), obejmujący:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie usług świadczonych w społeczności lokalnej w nowych jak i istniejących placówkach zapewniających opiekę dzienną, w tym osób starszych, niepełnosprawnych, chorych. 2) Rozwój i poprawę dostępności do usług asystenckich, opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, m.in. usług asystenta osoby niepełnosprawnej, specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, usług opieki wytechniowej. 3) Modernizację, przebudowę i doposażenie budynku przy ul. Marii Skłodowskiej-Curie, w którym działa Klub Seniora. Działania są niezbędne do poprawy dostępności obiektu i dostosowania go dla osób ze szczególnymi potrzebami, m.in. montaż windy. 	<p>CEL 1.</p> <p>Kierunek działania 1.1.</p> <p>CEL 2.</p> <p>Kierunek działania 2.3.</p>

7.	<i>Rozwój infrastruktury edukacyjnej i wychowania przedszkolnego</i>	Zakres przedsięwzięcia obejmuje: budowę, rozbudowę i modernizację istniejącej infrastruktury szkolnej szczebla podstawowego i wyposażenie lub doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne pracowni (szczególnie matematycznych i przyrodniczych) w szkołach podstawowych; rozwój infrastruktury przedszkolnej w zakresie wyrównania dostępu do ww. usług; wsparcie edukacji przedszkolnej oraz dzieci w wieku do lat 3.	CEL 1. Kierunek działania 1.1. CEL 2. Kierunek działania 2.1.
8.	<i>Wdrażanie e-usług publicznych, szczególnie w obszarze administracji, edukacji, informacji przestrzennej</i>	Przedsięwzięcie dotyczy rozwoju e-administracji oraz informacji sektora publicznego, zasobów nauki i kultury w zakresie m.in.: 1) budowy systemów teleinformatycznych wraz z niezbędną infrastrukturą dla potrzeb elektronicznego obiegu dokumentów; 2) budowy szeroko dostępnych dla obywateli regionalnych platform umożliwiających dostęp przez Internet do usług publicznych; 3) budowy teleinformatycznych systemów komunikacji (podpis elektroniczny, elektroniczna pieczęć oraz inne sposoby uwierzytelniania form elektronicznych); 4) tworzenia, rozwijania rejestrów publicznych, w tym systemów informacji przestrzennej; 5) budowy, przebudowy lub zakupu systemów zapewniających bezpieczeństwo przechowywania danych cyfrowych; 6) budowy, przebudowy lub zakupu systemów teleinformatycznych służących digitalizacji zasobów, w tym kulturowych lub naukowych, będących w posiadaniu instytucji publicznych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej.	Cel. 2. Kierunek działania 2.3.
9.	<i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury drogowej i komunalnej oraz tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji</i>	Zakres tematyczny przedsięwzięcia przewiduje budowę, rozbudowę, modernizację sieci infrastruktury komunalnej (przede wszystkim sieci wodociągowej i kanalizacyjnej) na obszarze rewitalizacji. Planuje się również przebudowę i rozbudowę infrastruktury drogowej oraz ciągów pieszo-rowerowych wraz z systemem oświetlenia i monitoringu w celu poprawy bezpieczeństwa i sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Jednym z elementów jest również tworzenie obszarów zieleni urządzonej oraz miejsc wypoczynku, sportu, rekreacji. Projektem zostanie również objęta modernizacja Placu Targowego poprzez jego przebudowę – etap II.	Cel. 2. Kierunek działania 2.2. 2.3.

Źródło: Opracowanie własne

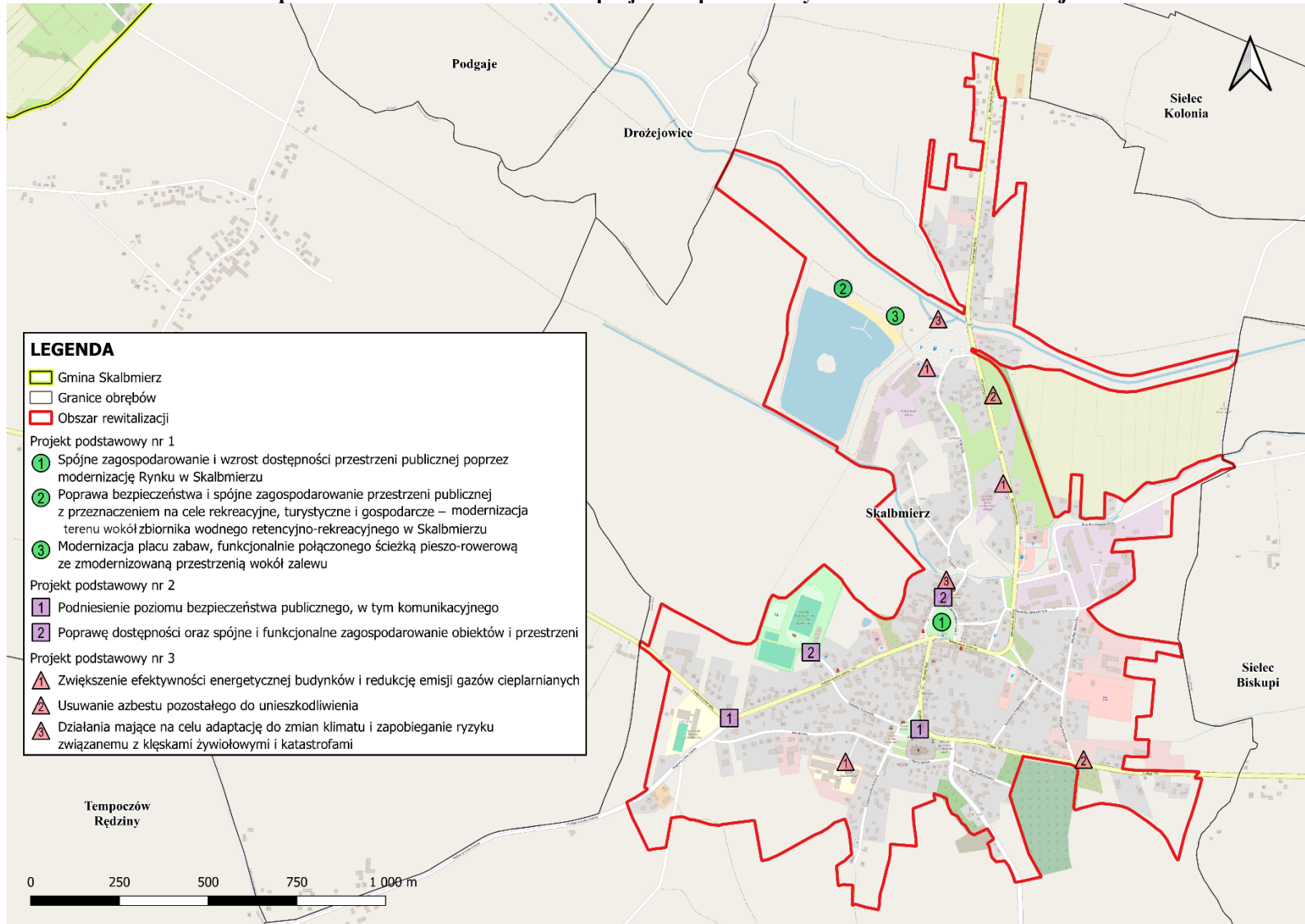
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030 ma charakter kompleksowy, dlatego że podczas programowania działań rewitalizacyjnych zastosowano mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji. W odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu osiągnięcia efektu synergii w oddziaływaniu na obszar rewitalizacji, zapewniona została ich komplementarność w różnych wymiarach, tj. przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Wszystkie projekty zawarte w dokumencie realizowane będą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, miejskiej części gminy – w Skalbmierzu, gdzie zlokalizowane są funkcje centrotwórcze i usługowe. Spowoduje to, że zasięg ich oddziaływania będzie znacznie większy i efektywniejszy z punktu widzenia interesariuszy rewitalizacji. Część z zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ze względu na charakter działań, obejmie teren całej gminy, ponieważ tylko poprzez większą skalę zadań, szczególnie w sferze społecznej, można uzyskać założone efekty w postaci rozwiązania zidentyfikowanych problemów. Wzajemne dopełnianie się projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających oraz zaangażowanie lokalnej społeczności pozwoli na osiągnięcie efektu rewitalizacji widocznego na całym jego obszarze i uniknięcie wybiórczości inwestycji. Zindywidualizowane działania rewitalizacyjne wdrażane na obszarze rewitalizacji, a także poza obszarem, wzajemnie będą się dopełniać przestrzennie, dzięki czemu efekty ich realizacji nie będą widoczne punktowo w pojedynczych miejscach, a na całym obszarze objętym kryzysem. Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe zostały zaprogramowane w taki sposób, aby odpowiadały na problemy mieszkańców, a przede wszystkim nie skutkowały przenoszeniem problemów w inne miejsce. W tym celu zawarto zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, jak i społeczne, które zapobiegą prowadzeniu do niepożądanych efektów społecznych, w tym konfliktów międzyludzkich i „dziedziczenia biedy”. Dostępność do powstałej infrastruktury oraz działań społecznych i kulturalnych dla wszystkich użytkowników spowoduje, że z pozytywnych efektów rewitalizacji korzystać będą wszyscy mieszkańcy, bez względu na sytuację materialną. Taka sytuacja przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej i integracji społeczności lokalnej przy korzystaniu ze wspólnych zasobów i walorów przestrzennych, a także kapitału społecznego. Na mapie 5 przedstawiono lokalizację realizacji projektów podstawowych (1–3).

Mapa 5 Przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych na obszarze rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe oraz uzupełniające zawarte w dokumencie stanowią kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane we wszystkich sferach zróżnicowane problemy i wykorzystują potencjały lokalne wyznaczonego obszaru rewitalizacji w zakresie kapitału społecznego osób w wieku produkcyjnym, dogodnego położenia komunikacyjnego (droga wojewódzka nr 783 i 768). Wykazane to zostało w powiązaniu każdego projektu podstawowego ze zdiagnozowanymi problemami. Dzięki temu wszystkie projekty i/lub przedsięwzięcia uzupełniające są komplementarne w oddziaływaniu całościowym na obszar rewitalizacji w aspekcie społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym i środowiskowym. Takie podejście ma przeciwdziałać fragmentaryzacji działań, koncentrując się na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru, które w tym przypadku spowodowane są głównie kumulacją wykluczenia społecznego oraz wysokim poziomem zamykania i wyrejestrowywania działalności gospodarczych. W związku z tym wykonana została pogłębiona analiza i diagnoza wyznaczonego obszaru rewitalizacji we wszystkich aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym i środowiskowym, która zawarta jest w II części niniejszego dokumentu. Konieczne jest również określenie pożądanego stanu do jakiego mają doprowadzić obszar projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, dlatego została określona wizja (planowany efekt rewitalizacji), uwzględniająca uwarunkowania i zasoby wewnętrzne obszaru. Parametryzacja efektów rewitalizacji określona została na poziomie celów rewitalizacji, ponieważ wizja określa zbiór pożądaných wartości do osiągnięcia po wdrożeniu założeń dokumentu.

Komplementarność problemowa wykazana została w tabeli 13, gdzie przedstawione zostały potrzeby rewitalizacyjne, odpowiadające im cele i kierunki działań oraz projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające w każdej sferze. Poszczególne projekty realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcyjnej, technicznej i środowiskowej, rozwiązując zidentyfikowane problemy (zawarte w tabeli 5).

Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych płaszczyznach będą brane pod uwagę zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić koordynację tematyczną i organizacyjno-techniczną działań administracji samorządowej. Ponadto ważne jest, że proces rewitalizacji realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych zarówno na szczeblu lokalnym, jak i powiatowym, regionalnym, krajowym czy europejskim, co zostało wykazane w rozdziale 2 części I dokumentu.

Tabela 13 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi

SFERA	POTRZEBA REWITALIZACYJNA	CEL REWITALIZACJI	KIERUNKI DZIAŁANIA	PROJEKTY PODSTAWOWE	PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE
SPOLECZNA	<i>Zwiększenie integracji i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	1, 4	1, 3, 6
		Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.3.	1, 4	1, 3, 4, 5, 6, 7
	<i>Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	1, 4	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9
		Cel rewitalizacji 2	2.1.		1, 3, 4, 5, 6, 7, 9
	<i>Wieloaspektowe wsparcie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczonych społecznie</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1.	1, 4	4, 5
	<i>Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.3.	1, 4	4, 5
		Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.3.	1, 4	4, 5
	<i>Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia i zwiększanie możliwości zatrudnienia</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.3.	4	3, 7
		Cel rewitalizacji 2	2.1.	1, 4	-
	<i>Wzmocnienie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.3.	1, 4	1, 3, 5
		Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.3.	4	7, 8

GOSPODARCZA	<i>Zwiększenie dostępności oraz poprawa jakości usług publicznych</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	1, 4	2, 9
		Cel rewitalizacji 2	2.3.	1, 2, 3, 4	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	<i>Zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności interesariuszy rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.2.	1, 2	8, 9
		Cel rewitalizacji 2	2.2. 2.3.	1, 2, 3	4, 5, 6, 7, 8
	<i>Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego</i>	Cel rewitalizacji 2	2.2.	1, 2	9
TECHNICZNA	<i>Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej budynków o charakterze publicznym</i>	Cel rewitalizacji 2	2.3.	1, 2	2, 4, 5, 6, 8, 9
	<i>Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i/lub zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla mieszkańców</i>	Cel rewitalizacji 2	2.2.	1	-
ŚRODOWISKOWA	<i>Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza</i>	Cel rewitalizacji 2	2.2.	3	2
	<i>Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców</i>	Cel rewitalizacji 2	2.2.	3, 4	
	<i>Zagospodarowanie i wykorzystanie terenów zieleni służących wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców</i>	Cel rewitalizacji 2	2.2.	1, 2	-

Źródło: Opracowanie własne

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji. Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Burmistrz Miasta i Gminy Skalbmierz przy pomocy pracowników Referatu Inwestycji i Zamówień Publicznych. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz, odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy. W przypadku potrzeby wsparcia merytorycznego ww. referatu, wszyscy kierownicy referatów i pracownicy Urzędu oraz kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani są do ścisłej współpracy i udzielania niezbędnych informacji.

Wdrażanie założeń rewitalizacji w ramach struktur organizacyjnych Urzędu przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, w proces wdrażania będą włączani również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji realizujących zaplanowane projekty.

Jako organ opiniotawczo-doradczy Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz, powołany został Komitet Rewitalizacji. Wybrani kandydaci zostali powołani na członków Komitetu Rewitalizacji *Zarządzeniem nr Or.0050.20.2025 Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz z dnia 20 lutego 2025 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji ds. Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030* (po przeprowadzeniu właściwej procedury wynikającej z ustawy o rewitalizacji).

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W Gminnym Programie Rewitalizacji zwrócono również uwagę na zachowanie ciągłości programowej w odniesieniu do przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym, które zostały już zrealizowane w ramach polityki spójności 2014–2020, a także komplementarnymi projektami społecznymi planowanymi do wdrażania w ramach polityki spójności 2021–2027. Ma to kluczowe znaczenie dla efektywności procesu rewitalizacji w oddziaływaniu na sytuację kryzysową występującą na danym obszarze.

W okresie programowania UE na lata 2014–2020 samorząd gminy zrealizował wiele projektów z naciskiem na rozwiązanie problemów w sferze społecznej lub na podniesienie poziomu życia mieszkańców. Tym samym projekty rewitalizacyjne stanowią podstawę do ich kontynuacji lub/i rozwinięcia w ramach obecnej perspektywy finansowej na lata 2021–2027 w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz w wyniku realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030*. Planuje się ich rozwinięcie, szczególnie w zakresie podnoszenia wiedzy i kompetencji mieszkańców, a co za tym idzie – ich przedsiębiorczości oraz poziomu życia.

Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych przez Gminę Skalbmierz oraz Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skalbmierzu, obejmujących swym zasięgiem wyznaczony obszar rewitalizacji i/lub mających na niego wpływ społeczno-gospodarczy, przedstawiono w tabeli 14.

Tabela 14 Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Gminy Skalmierz

Tytuł projektu	Nazwa beneficjenta	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z EU [zł]	Źródło Finansowania
<i>Utworzenie świetlicy środowiskowej na terenie Gminy Skalmierz</i>	Gmina Skalmierz / Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Skalmierzu	2 068 654,12	1 758 356,00	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027
<i>"Wesołe Krasnale"</i>	Gmina Skalmierz /Zespół Placówek Oświatowych w Skalmierzu	783 973,25	666 377,26	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027
<i>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Skalmierz</i>	Gmina Skalmierz	5 376 139,32	3 880 633,57	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020
<i>Instalacja systemów odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Słupia, Nagłowice, Imielno, Skalmierz</i>	Gmina Słupia	5 079 425,56	2 685 300,00	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020
<i>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Skalmierz – etap II</i>	Gmina Skalmierz	2 276 998,94	1 662 435,84	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020
<i>Modernizacja lamp ulicznych w oparciu o zastosowanie energooszczędnych opraw ze źródłem światła „LED” w Gminie Skalmierz</i>	Gmina Skalmierz	1 699 878,15	1 444 896,42	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020
<i>Kompleksowa modernizacja i doposażenie placówek oświatowych na terenie gminy Skalmierz</i>	Gmina Skalmierz	708 430,80	531 323,10	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020
<i>„Nowoczesna szkoła zawodowa gwarancją sukcesu na rynku pracy"</i>	Powiat Kazimierski/Zespół Szkół Zawodowych w Skalmierzu	827 371,80	703 266,03	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych portalu Ministerstwa Rozwoju – Mapa Dotacji UE, mapadotacji.gov.pl

Przeprowadzona analiza wykazała, że przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich latach mają swoją ciągłość i kontynuację w aktualnym dokumencie. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań na wyznaczonym obszarze pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej, dzięki czemu proces rewitalizacji wzmocni ich efektywność i skuteczność.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym dokumencie będą współfinansowane z różnych źródeł, obejmujących m.in. środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

Komplementarność źródeł finansowania określona została w rozdziale 3 części III, dotyczącym szacunkowych ram finansowych programu, gdzie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć określono szacowaną ogólną wartość projektu w podziale na publiczne i prywatne źródła finansowania.

Dzięki zaangażowaniu środków publicznych (składających się ze środków własnych gminy, jednostek podległych gminie, podmiotów z sektora finansów publicznych) następuje integracja finansowa zaplanowanych projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających.

Poszczególne projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, rozwiązując zidentyfikowane problemy.

3. Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Gminny Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do określonych problemów społecznych mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju gminy). W związku z tym komplementarność z celami, działaniami czy priorytetami innych dokumentów wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji.

Zestawienie dokumentów wraz z nawiązaniem do ich założeń przedstawiono w tabeli 15.

Tabela 15 Nawiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategicznych

	Nazwa dokumentu	Nawiązanie GPR do zapisów dokumentu strategicznego i planistycznego ⁷
POZIOM LOKALNY		
1.	<i>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030</i>	<p>Wizja: Gmina Skalbmierz miejscem o wysokim poziomie życia i zintegrowania mieszkańców.</p> <p>Misja: Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i aktywności społecznej.</p> <p>W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji, sformułowano wizję, misję, dwa cele strategiczne i dla każdego z nich dwa cele szczegółowe. Do celów strategicznych zostały przyporządkowane działania priorytetowe wyznaczające obszary, w ramach których będą realizowane zadania. Realizacja przedstawionych w Strategii zadań posłuży do zrealizowania zaplanowanych celów oraz osiągnięcia przyjętych wskaźników rozwoju Gminy Skalbmierz.</p>
2.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skalbmierz na lata 2023–2027</i>	<p>Cele GPR są spójne z celami Strategii, przy czym najmocniej korelują z następującymi:</p> <p>Cel operacyjny II. Wspieranie osób starszych, niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji i funkcjonowaniu w środowisku lokalnym,</p> <p>Cel szczegółowy II.1: Wzrost aktywności społecznej osób starszych i niepełnosprawnych poprzez zwiększenie dostępności do imprez kulturalnych, dziennych placówek samopomocy.</p> <p>Cel szczegółowy II.2: Wsparcie rodziny w zapewnieniu opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi i pozostawienie ich w środowisku naturalnym.</p> <p>Cel operacyjny III. Wspieranie osób niepełnosprawnych w codziennym funkcjonowaniu.</p> <p>Zarówno Strategia jak i GPR kładą nacisk na zapobieganie wykluczeniu społecznemu, marginalizacji oraz wzrost dostępności usług społecznych. Oba dokumenty mają na celu wyprowadzenie mieszkańców ze zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ww. dokumentów strategicznych

*Strategia Rozwoju Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030*⁸ wykazuje, iż największymi słabościami gminy są: duży spadek liczby mieszkańców, starzenie się społeczeństwa, wysoki poziom bezrobocia, niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców. Braki w infrastrukturze

⁷ Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmienionej formie.

⁸ Strategia przyjęta Uchwałą Nr LIII/257/2022 Rady Miejskiej w Skalbmierzu z dnia 30 marca 2022 roku.

społecznej i technicznej wpływają na jakość życia mieszkańców (Strategia, rozdział 2.1 *Analiza SWOT*, str. 12). Obszar rewitalizacji, ze względu na występowanie na nim czynników o różnym charakterze, które powodują sytuację kryzysową, a także ze względu na jego potencjał rozwojowy i znaczenie dla całej gminy, został wskazany jako obszar strategicznej interwencji kluczowy dla gminy. W Strategii określono 2 cele strategiczne (Strategia, rozdział 3.2 *Plan operacyjny rozwoju*, str. 21): *Wzrost dochodów mieszkańców oraz Atrakcyjne miejsce zamieszkania*, a także 4 cele szczegółowe: *Rozwój przedsiębiorczości, Wzmocnienie aktywności społecznej, Poprawa warunków mieszkaniowych, Rozwój usług publicznych*.

Realizacja celów przyczyni się do osiągnięcia stanu określonego w wizji przedstawionej w Strategii, tj.: *Gmina Skalbmierz miejscem o wysokiej jakości życia i zintegrowania mieszkańców* (Strategia, rozdział 3. 1 *Wizja, misja i cele*, str. 19). Założenia GPR wpisują się w tę wizję oraz we wszystkie wskazane powyżej cele, przy czym najbardziej spójne ze sobą są:

- cel szczegółowy Strategii *Rozwój przedsiębiorczości* z GPR z kierunkiem działania 1.3. *Wzmacnianie przedsiębiorczości i wzrost dochodów mieszkańców*,
- cel szczegółowy Strategii *Wzmacnianie aktywności społecznej* z GPR z kierunkiem działania 1.2. *Efektywne pobudzanie aktywności społecznej i wzmacnianie tożsamości lokalnej*,
- cel szczegółowy Strategii *Poprawa warunków mieszkaniowych* z GPR z kierunkiem działania 2.1. *Podnoszenie kompetencji mieszkańców i wzrost jakości życia*,
- cel szczegółowy Strategii *Rozwój usług publicznych* jest spójny z kierunkiem działań 2.3. *Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych*.

Wszystkie przedstawione założenia dokumentów strategicznych i planistycznych gminy są powiązane z opracowanym Gminnym Programem Rewitalizacji, szczególnie w sferze społecznej, poprzez rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz potencjały jakie posiada obszar rewitalizacji.

4. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbierz na lata 2024–2030* obejmują projekty podstawowe, które wynikają z planów projektowych gminy, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez interesariuszy rewitalizacji planujących ich realizację na obszarze rewitalizacji lub poza wyznaczonym obszarem, ale wpływających na jego rozwój społeczno-gospodarczy.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej).

Ze względu na charakterystykę tematyczną projektów uzupełniających realizowanych w systemie ciągłym, a tym samym brak możliwości dokładnego oszacowania ich całkowitych wartości, ramy finansowe z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania podane zostały szacunkowo. Ramy finansowe dokumentu przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalmierz na lata 2024–2030

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Całkowita wartość projektu (w mln zł)	Środki publiczne					Środki prywatne	Środki z innych źródeł
			Środki budżetu gminy	Środki UE			Krajowe środki publiczne		
				EFRR	EFS+	FS			
PROJEKTY PODSTAWOWE									
1.	<i>Obszar rewitalizacji jako funkcjonalne i estetyczne centrum gminy, aktywizujące mieszkańców do podejmowania działań na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego</i>	12,0	0,6	10,2	-	-	0,6	0,3	0,3
2.	<i>Wzrost dostępności oraz poprawa stanu infrastruktury i budynków</i>	5,0	0,25	4,25	-	-	0,25	0,25	-
3.	<i>Poprawa stanu środowiska oraz zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców</i>	10,0	0,5	8,0	-	-	0,5	0,5	0,5
4.	<i>Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców szansą na lepszą przyszłość</i>	2,0	0,1	-	1,5	-	0,2	0,2	-
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE									
1.	<i>Organizacja cyklicznych wydarzeń i/lub rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji wraz ze wspieraniem „mikro” inicjatyw lokalnych (szczególnie w partnerstwach)</i>	2,0	0,5	-	0,5	0,5	0,5	-	-
2.	<i>Poprawa oferty edukacyjnej i możliwości kreatywnego spędzania wolnego czasu</i>	1,0	0,2	-	0,2	0,2	0,2	0,2	-
3.	<i>Start w biznesie – pomoc przy rozpoczęciu prowadzenia własnej działalności gospodarczej</i>	1,0	0,2	-	0,2	0,2	0,2	0,2	-
4.	<i>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw na terenie całej gminy</i>	4,0	0,5	3,0	-	-	0,5	-	-
5.	<i>Tworzenie infrastruktury i usług dostosowanych do zmian demograficznych</i>	3,0	0,6	2,2	-	-	0,2	-	-

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Skalbierz na lata 2024–2030

6.	<i>Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej</i>	1,0	0,2	0,2	-	0,2	0,2	0,2	-
7.	<i>Rozwój infrastruktury edukacyjnej i wychowania przedszkolnego</i>	2,0	0,6	1,2	-	-	0,2	-	-
8.	<i>Wdrażanie e-usług publicznych, szczególnie w obszarze administracji, edukacji, informacji przestrzennej</i>	2,0	0,6	1,2	-	-	0,2	-	-
9.	<i>Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury drogowej i komunalnej oraz tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji</i>	5,0	1,0	1,0	1,5	-	-	1,0	0,5
SUMA PROJEKTÓW PODSTAWOWYCH		29,0	1,45	22,45	1,5	-	1,55	1,25	0,8
SUMA PROJEKTÓW UZUPEŁNIAJĄCYCH		21,0	3,6	8,8	2,4	1,1	2,2	1,6	0,5
SUMA		50,0	5,05	31,25	3,9	1,1	3,75	2,85	1,3

Źródło: Opracowanie własne

IV. Część wdrożeniowa

1. System realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem ponad kadencyjnym, określającym cele i plany działań rewitalizacyjnych na kilka lat, dlatego ważnym elementem decydującym o efektywności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system zarządzania. Proces wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, które wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

1.1. Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z jego kosztami

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Burmistrz Miasta i Gminy Skalbmierz przy pomocy pracowników Referatu Inwestycji i Zamówień Publicznych. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz, odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy. W przypadku potrzeby wsparcia merytorycznego ww. referatu, wszyscy kierownicy i pracownicy Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz oraz kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani będą do ścisłej współpracy i udzielania niezbędnych informacji.

Wdrażanie założeń rewitalizacji w ramach struktur organizacyjnych Urzędu przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, w proces wdrażania będą włączani również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji realizujących zaplanowane projekty.

Dodatkowo Referat Inwestycji i Zamówień Publicznych odpowiedzialny będzie za przepływ informacji między interesariuszami rewitalizacji (w tym partnerami projektów rewitalizacyjnych) a Burmistrzem, który będzie podejmował kluczowe decyzje dotyczące procesu rewitalizacji.

Zadania niezbędne do wdrażania dokumentu wykonywane będą w ramach obowiązków poszczególnych struktur organizacyjnych gminy, dlatego nie określono dodatkowych kosztów ich realizacji. W ramach swoich kompetencji każda z komórek Urzędu i/lub jednostek organizacyjnych gminy będzie wdrażała te działania, dostosowując w sposób elastyczny swoje zasoby osobowe do określonych aktualnie potrzeb.

Wszystkie projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące zadania własne gminy będą wdrożone zgodnie z uchwaloną przez Radę Miejską w Skalbmierzu Wieloletnią Prognozą Finansową oraz budżetami rocznymi, zapewniając efektywną realizację zaplanowanych działań. W zakresie zarządzania środkami finansowymi niezbędnymi do wdrożenia projektów rewitalizacyjnych włączony zostanie Skarbnik Miasta i Gminy.

Referat Inwestycji i Zamówień Publicznych w ramach wykonywanych zadań będzie ściśle współpracował z Komitetem Rewitalizacji, powołanym jako organ opiniodawczo-doradczy Burmistrza Miasta i Gminy Skalmierz w zakresie rewitalizacji i z partnerami projektów rewitalizacyjnych. Będzie również odpowiadał za obsługę techniczną i organizacyjną Komitetu Rewitalizacji. Głównym zadaniem Komitetu Rewitalizacji będzie nadzór nad efektywnością i jakością oraz postępem w realizacji określonych projektów, a tym samym celów GPR poprzez opiniowanie dokumentów i inicjatyw związanych z rewitalizacją.

W związku z tym, że realizacja zaplanowanych działań rewitalizacyjnych odbywać się będzie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej, to interesariusze rewitalizacji, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi, będą zobowiązani przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych (szczególnie w zakresie realizacji projektów partnerskich). Zasady realizacji projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych z Funduszy Europejskich dla Świętokrzyskiego na lata 2021–2027 będą wynikać z obowiązujących dokumentów programowych, a determinowane będą określonymi procedurami konkursowymi.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy, efektywnego współdziałania oraz wzajemnego uzupełniania się działań różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także jest podstawą tworzenia się współczesnych form samoświadomości społecznej.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w kilku zintegrowanych wymiarach:

1. MERYTORYCZNYM – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, opiniowanie, realizowane przede wszystkim na poziomie Komitetu Rewitalizacji.
2. ORGANIZACYJNYM – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów.
3. FINANSOWYM – opierającym się na współudziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa (w tym np. publiczno-prywatnego).

Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, oprócz wspólnego celu, jakim jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej w celu poprawy jakości życia mieszkańców, ma określone podstawowe zasady stanowiące fundament wspólnych działań:

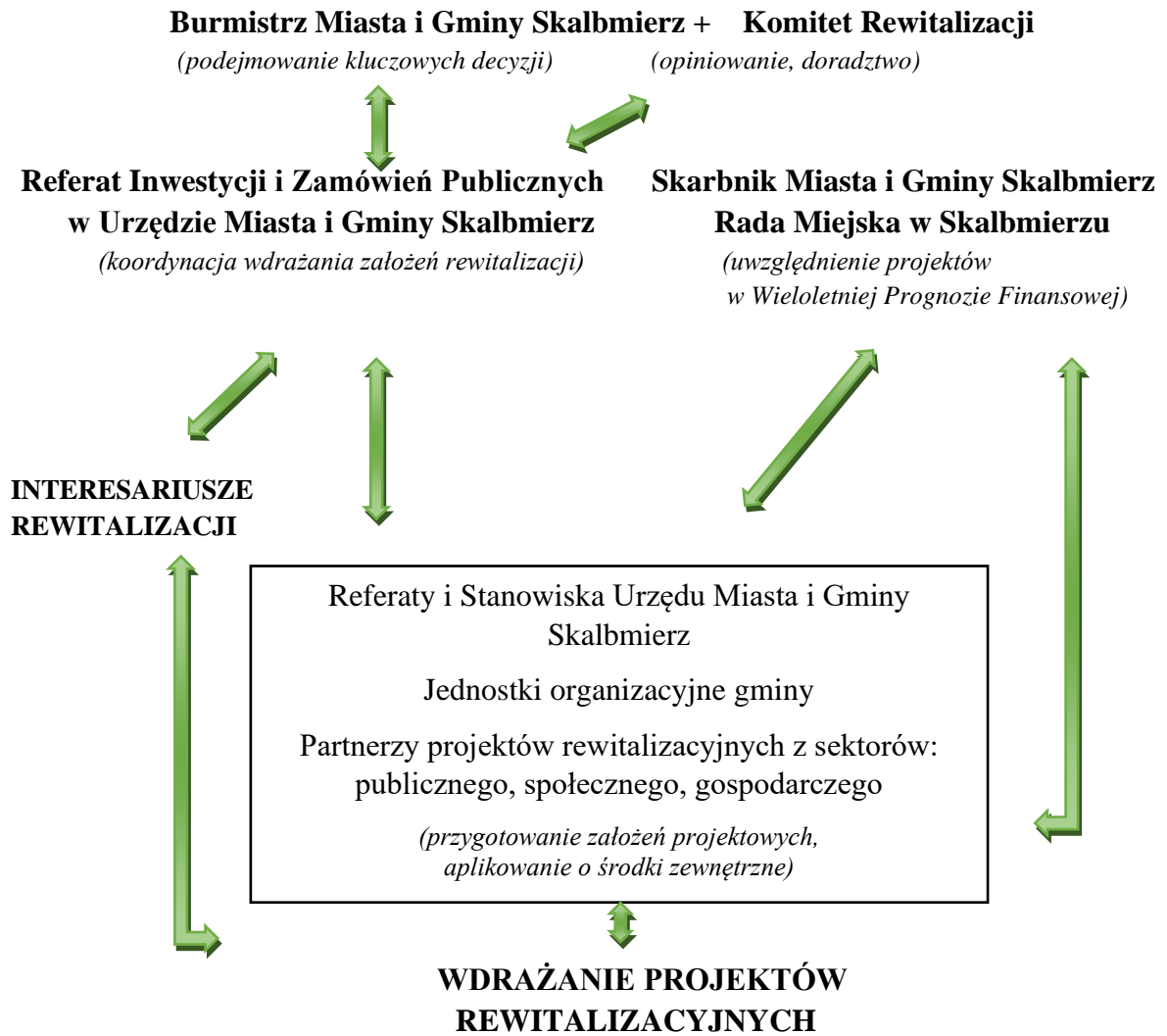
- 1) respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu,
- 2) przejrzystość podejmowanych działań,
- 3) otwarty dialog z mieszkańcami.

Współpraca pomiędzy interesariuszami rewitalizacji ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji oraz społeczności lokalnej poprzez

- skoordynowanie działań w ramach kilkunastu wspólnych i spójnych projektów akceptowanych i wspieranych przez wszystkich uczestników;
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców czy mieszkańców;
  - wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażające się zastosowaniem nowych podejść do rozwiązywania problemów.

Schemat 4 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Skalmierz

Źródło: Opracowanie własne

1.2. Harmonogram realizacji programu

Założono, że Gminny Program Rewitalizacji będzie dokumentem na lata 2024–2030, obejmującym okres realizacji zaplanowanych projektów. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie do aktualnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz wytycznych wynikających z perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021–2027. Z uwagi na okres obowiązywania programu przyjęto, że będzie to dokument strategiczny skoncentrowany terytorialnie i komplementarny problemowo, tj. mający przeciwdziałać fragmentaryzacji działań w celu wyprowadzenia wyznaczonego obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej. Harmonogram wdrażania dokumentu przedstawiono w tabeli 17.

Tabela 17 Harmonogram wdrażania dokumentu

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji (w latach)						
		2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
PROJEKTY PODSTAWOWE								
1.	<i>Obszar rewitalizacji jako funkcjonalne i estetyczne centrum gminy, aktywizujące mieszkańców do podejmowania działań na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego</i>		X	X	X	X	X	
2.	<i>Wzrost dostępności oraz poprawa stanu infrastruktury i budynków</i>		X	X	X	X	X	
3.	<i>Poprawa stanu środowiska oraz zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców</i>		X	X	X	X	X	
4.	<i>Aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców szansą na lepszą przyszłość</i>		X	X	X	X	X	
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE								
1.	<i>Organizacja cyklicznych wydarzeń i/lub rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji wraz ze wspieraniem „mikro” inicjatyw lokalnych (szczególnie w partnerstwach)</i>		X	X	X	X	X	
2.	<i>Poprawa oferty edukacyjnej i możliwości kreatywnego spędzania wolnego czasu</i>		X	X	X	X	X	
3.	<i>Start w biznesie – pomoc przy rozpoczęciu prowadzenia własnej działalności gospodarczej</i>		X	X	X	X	X	
4.	<i>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw na terenie całej gminy</i>		X	X	X	X	X	
5.	<i>Tworzenie infrastruktury i usług dostosowanych do zmian demograficznych</i>		X	X	X	X	X	
6.	<i>Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej</i>		X	X	X	X	X	
7.	<i>Rozwój infrastruktury edukacyjnej i wychowania przedszkolnego</i>		X	X	X	X	X	
8.	<i>Wdrażanie e-usług publicznych, szczególnie w obszarze administracji, edukacji, informacji przestrzennej</i>		X	X	X	X	X	

9.	Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury drogowej i komunalnej oraz tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji		X	X	X	X	X	
----	--	--	---	---	---	---	---	--

Źródło: Opracowanie własne

1.3. Promocja dokumentu

W celu efektywnego i skutecznego wdrożenia zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji ważne jest, aby umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie ich tworzenia i realizacji, a tym samym zapewnić skuteczną metodę komunikacji społecznej, czyli przekazywania danych do otoczenia. Szeroka komunikacja stanowić będzie jeden z fundamentów powodzenia całego procesu rewitalizacji, służąc osiągnięciu wizji obszaru rewitalizacji.

Podmiotami odpowiedzialnymi za organizację oraz przeprowadzenie działań promocyjnych związanych z opracowaniem i wdrażaniem założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, a w jego ramach również wszystkich projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych – jest Referat Inwestycji i Zamówień Publicznych w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz. Jednostka ta ma za zadanie zapewnić powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć, tj. o zakresie i wymiarze pozyskanego dofinansowania zewnętrznego dla poszczególnych projektów oraz rezultatach działań na poziomie obszaru rewitalizacji oraz całej gminy. Do zakresu ich działań należy wsparcie skutecznej komunikacji, opierającej się na następujących kanałach i narzędziach komunikacji:

- Internet – aktualizacja informacji z zakresu rewitalizacji i projektów realizowanych w ramach GPR na stronie internetowej gminy (skalbmierz.eu) oraz na stronie internetowej w Biuletynie Informacji Publicznej;
- komunikacja bezpośrednia – warsztaty, spotkania, posiedzenia itp.;
- inne środki promocji – plakaty, zawiadomienia, zaproszenia, ogłoszenia parafialne, ogłoszenia w lokalnej prasie.

Działania promujące będą miały zarówno zasięg lokalny, jak i regionalny oraz skierowane będą do interesariuszy rewitalizacji, tj. takich grup odbiorców, jak:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze;
- 2) mieszkańcy gminy;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki organizacyjne gminy;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Celem działań związanych z promocją dokumentu jest dotarcie do jak najszerszej grupy interesariuszy – mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, a także instytucji publicznych mogących stać się partnerami w realizacji określonych działań rewitalizacyjnych. Odpowiedzialność za upowszechnianie bieżących informacji na temat poszczególnych działań rewitalizacyjnych spoczywa również na partnerach realizowanych przedsięwzięć. Jeśli projekty będą współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, wówczas ich promocja będzie się odbywać zgodnie z wytycznymi właściwych instytucji w tym zakresie.

2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu

Kluczowe znaczenie dla prawidłowej i efektywnej realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji ma system monitoringu skuteczności działań, oceny oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu dokumentu.

2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji celów rewitalizacji, a także zaplanowanych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Monitorowaniem, mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji postanowień z wcześniej zatwierdzonymi założeniami, zajmować się będzie Referat Inwestycji i Zamówień Publicznych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz we współpracy z innymi referatami/ zespołami Urzędu, a także w drodze porozumienia m.in. z Powiatowym Urzędem Pracy w Kazimierzy Wielkiej oraz Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Skalbmierzu. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne referaty/zespoły, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze rewitalizacji i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań.

Referat Inwestycji i Zamówień Publicznych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz będzie miał za zadanie:

- 1) gromadzenie i analizowanie informacji w układzie określonego dla celów i projektów zestawu wskaźników;
- 2) sporządzanie corocznie raportu/sprawozdania z postępu w realizacji dokumentu i przedstawianie go do zaopiniowania przez Komitet Rewitalizacji, a następnie po pozytywnym zaopiniowaniu do zatwierdzenia przez Radę Miejską w Skalbmierzu;
- 3) udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej, a także przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami rewitalizacji.

Rada Miejska w Skalbmierzu analizować będzie postępy w realizacji głównych założeń Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez:

- 1) akceptację raportu/sprawozdania z postępu we wdrożeniu zapisów,

- 2) uwzględnienie i wprowadzanie zmian w zaplanowanych projektach rewitalizacyjnych zawartych w programie, a służących realizacji zadań własnych, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy (zgodnie z art. 21 ustawy o rewitalizacji).

Monitorowanie obejmować będzie zarówno rzeczowe, jak i finansowe aspekty wdrażania dokumentu.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji GPR oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jego głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania w odniesieniu do celów rewitalizacji, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji. W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze rewitalizacji w porównaniu do terenu całej gminy (tabela 18). Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie cyklicznie co 3 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, czyli według stanu na koniec 2022 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca lutego kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym, referaty/zespoły Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów wchodzących w skład GPR zobowiązane są do składania informacji okresowej do Referatu Inwestycji i Zamówień Publicznych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania GPR.

Dla osiągnięcia wartości docelowych wskaźników realizacji projektów, szczególna rola przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania przedsięwzięć współfinansowanych środkami finansowymi z Unii Europejskiej, w tym przygotowywania i przedkładania Instytucji Zarządzającej danym programem operacyjnym sprawozdań z ich realizacji oraz wniosków o płatność.

Tabela 18 Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030

Założenia GPR	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na 31.12.2022 r.)	Średnia wartość dla gminy (stan na 31.12.2022 r.)	Wartość docelowa dla obszaru rewitalizacji (stan na 31.12.2030 r.)
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA DLA OBSZARU REWITALIZACJI						
Cel rewitalizacji 1. Wzrost zintegrowania społecznego oraz dochodów mieszkańców	<i>Przyrost naturalny w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	-0,57	-0,55	Wartość powyżej średniej dla gminy w 2030 r.
	<i>Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania</i>	osoby	MGOPS w Skalbmierzu	6,7	2,1	Utrzymanie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2030 r.
	<i>Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	MGOPS w Skalbmierzu	1,6	0,6	Wartość poniżej średniej dla gminy w 2030 r.
	<i>Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	MGOPS w Skalbmierzu	6,1	2,2	Wartość poniżej średniej dla gminy w 2030 r.
	<i>Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	MGOPS w Skalbmierzu	2,8	1,3	Wartość poniżej średniej dla gminy w 2030 r.
	<i>Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na</i>	szt.	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	1,1	0,5	Wartość poniżej średniej dla gminy w 2030 r.

	<i>100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania</i>					
Cel rewitalizacji 2. Atrakcyjna przestrzeń do zamieszkania i bogata oferta usług publicznych	<i>Liczba organizacji pozarządowych na 1000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania (Stowarzyszenia rejestrowe, fundacje, uczniowskie kluby sportowe, kluby sportowe, stowarzyszenia zwykłe, OSP)</i>	szt.	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	4,9	6,4	Wartość powyżej średniej dla gminy w 2030 r.
	<i>Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1000 mieszkańców</i>	ha	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	0,1	0,02	Zwiększenie wartości oraz utrzymanie powyżej średniej dla gminy w 2030 r.
Projekty/Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	WSKAŹNIKI PRODUKTU					
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz i partnerzy procesu rewitalizacji	0	20	
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.		0	2	
	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem	szt.	Realizatorzy projektów	0	5	
	Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej	szt.	Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	0	3	
	Liczba osób objętych wsparciem	osoby	Realizatorzy projektów	0	25	
	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby		0	25	

	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby		0	25
	WSKAŹNIKI REZULTATU				
	Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	osoby	Realizatorzy projektów, w tym Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	0	1 350
	Liczba osób odwiedzających obiekty rekreacyjne i turystyczne objęte wsparciem	osoby odwiedzające/rok	Realizatorzy projektów, w tym Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	0	1 500
	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem	osoby	Realizatorzy projektów, w tym Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	0	6 368
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	Realizatorzy projektów, w tym Urząd Miasta i Gminy Skalbmierz	0	25
	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby		0	15

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu

Przyjęto, że Gminny Program Rewitalizacji ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawienia się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Przedsięwzięcia odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym. Ich konkretni odbiorcy i zakres determinowane będą: aktualnymi warunkami sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz gminy, potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców wyznaczonego obszaru, poziomem zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania, możliwościami budżetu gminy oraz dostępnością środków zewnętrznych.

Zgodnie z art. 22 ustawy o rewitalizacji, dokument będzie podlegał ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz (przy pomocy pracowników Referatu Inwestycji i Zamówień Publicznych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz oraz sporządzonego przez nich raportu/sprawozdania z postępu w realizacji założeń dokumentu) raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w programie. Ocena sporządzona przez Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz będzie podlegać zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz opublikowana zostanie na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. Dopuszcza się również możliwość wcześniejszego wystąpienia z wnioskiem o zmianę treści dokumentu do Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz w ramach inicjatywy co najmniej 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. W przypadku stwierdzenia, że Program wymaga zmiany, Burmistrz Miasta i Gminy Skalbmierz wystąpi do Rady Miejskiej w Skalbmierzu z wnioskiem o jego zmianę. Dołączona zostanie do niego ww. opinia. Rada Miejskiej jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację, poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie. W tej sytuacji zmiana będzie dokonywana w trybie w jakim program był uchwalony. W przypadku, gdy nie będzie ona dotyczyła listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz nie będzie wymagać zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji – nie zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne, jak również postępowanie w sprawie uzyskania opinii (o których mowa w art. 17 ust 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji).

W sytuacji stwierdzenia osiągnięcia celów dokumentu (w wyniku przeprowadzonej oceny), Rada Miejska uchyli uchwałę w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz.

Ewaluacja ma na celu identyfikację oraz ewentualną poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizacji, z jednoczesnym uwzględnieniem założeń programowych. Jej zadaniem jest sprawdzenie, czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów.

Ocena wszystkich zrealizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostanie dokonana przy współdziałaniu wszystkich interesariuszy rewitalizacji oraz w oparciu

o 5 zasadniczych kryteriów ewaluacyjnych:

1. SKUTECZNOŚĆ (ang. *effectiveness*) – kryterium pozwalające ocenić w jakim stopniu osiągnięte zostały cele dokumentu zdefiniowane na etapie planowania.
2. EFEKTYWNOŚĆ (ang. *efficiency*) – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów.
3. UŻYTECZNOŚĆ (ang. *utility*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej.
4. TRAFNOŚĆ (ang. *relevance*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele programu odpowiadają charakterowi i skali potrzeb w odniesieniu do obszaru rewitalizacji.
5. TRWAŁOŚĆ (ang. *sustainability*) – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Ewaluacja założeń programowych i stopnia realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie zostanie podzielona na następujące części:

- 1) *ex-ante* (przed realizacją GPR) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem dokumentu);
- 2) *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Referat Inwestycji i Zamówień Publicznych Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz, który będzie na jej podstawie przygotowywał sprawozdanie z realizacji GPR, co najmniej raz na 3 lata (jest to również instrument monitorowania bieżących zmian w otoczeniu);
- 3) *mid-term* (śródkresowa) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego możliwa jest aktualizacja dokumentu;
- 4) *ex-post* (na zakończenie wdrażania GPR) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych projektów w ramach GPR z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w GPR, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rewitalizacji wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie (w tym finansowanie), monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym programem rewitalizacji. Ponadto realizuje *zasadę partnerstwa* wynikającą z art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)

nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Narzędzia i formy partycypacji społecznej zastosowane na każdym etapie sporządzenia i wdrażania GPR ukierunkowane zostały na możliwie dojrzałe formy, obejmujące nie tylko informowanie, ale również opracowywanie, konsultowanie, współdecydowanie, kontrolę obywatelską, badania ilościowe (m.in. ankieta on-line) czy inicjatywę lokalną (m.in. nabór pomysłów na projekty poprzez fiszkę projektową). Ogólny schemat mechanizmów włączenia interesariuszy rewitalizacji na poszczególnych etapach rewitalizacji przedstawiono w tabeli 19.

Tabela 19 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
DIAGNOZOWANIE	
<p>Diagnoza gminy w podziale na ustalone jednostki referencyjne we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiza wskaźnikowa ilościowa i jakościowa koncentracji problemów na podstawie ustalonych wskaźników dla poszczególnych jednostek we wszystkich ww. sferach; - analiza jakościowa potencjałów; - delimitacja przestrzenna obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeprowadzenie badania ankietowego w dniach 15–31.07.2024 r. dotyczącego sytuacji w gminie w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej. 2. Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z diagnozą gminy i mapami poglądowymi granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji odbyły się w dniach 16.10–20.11.2024 r. w następujących formach: <ol style="list-style-type: none"> 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz; - bezpośrednio do sekretariatu w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz. 2) otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 12.11.2024 r. w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Skalbmierzu. Na spotkaniu przedstawiona została propozycja wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, a także zapewniona została możliwość złożenia uwag i przedstawienia opinii. 3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w sekretariacie w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz. <p>Zgodnie z art. 6 ust. 7 i 9 ustawy o rewitalizacji, niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana w dniu 26.11.2024 r. na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz tablicy ogłoszeń urzędu informacja podsumowująca ich przebieg.</p> 3. Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji odbyły się w dniach 16.10–20.11.2024 r. w następujących formach: <ol style="list-style-type: none"> 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz; - bezpośrednio do sekretariatu w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz. 2) otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 12.11.2024 r. w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz. 3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w sekretariacie w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz.

	<p>W trakcie konsultacji społecznych dotyczących uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji, w wyznaczonym terminie nie wpłynęły żadne uwagi i/lub wnioski. Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana w dniu 26.11.2024 r. na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz tablicy ogłoszeń Urzędu informacja podsumowująca ich przebieg.</p>
PROGRAMOWANIE	
<p>Sporządzenie <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projektowanie i wybór rozwiązań; - określenie głównych założeń dokumentu; - identyfikacja i zaplanowanie listy projektów podstawowych oraz uzupełniających realizowanych przez różnych interesariuszy rewitalizacji; - określenie ram organizacyjno-finansowych realizacji rewitalizacji; - przeprowadzenie odpowiednich uzgodnień i zaopiniowanie dokumentu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeprowadzenie badania ankietowego w dniach 25.02–07.03.2025 r., dotyczącego sytuacji na obszarze rewitalizacji i potrzeb jego mieszkańców. 2. Przeprowadzenie otwartego naboru kandydatów na członków składu Komitetu Rewitalizacji, zgodnie z procedurą zwaną w Regulaminie, od dnia 27.12.2024 r. do dnia 15.01.2025 r. (włącznie). Ponowne ogłoszenie naboru na członków Komitetu Rewitalizacji w dniach 15–31.01.2025 r. Zgłoszenia kandydatów można było dokonać w następujących formach: <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną w formie skanu; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz; - bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz. 3. Przeprowadzenie naboru fiszek projektowych w dniach 25.02–07.03.2025 r., umożliwiających zgłoszenie propozycji projektów rewitalizacyjnych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji: <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz; - bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz. 4. Otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 25.02.2025 roku. 5. I posiedzenie Komitetu Rewitalizacji w dniu 25.02.2025. r. o godz. 10.00 w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Skalbmierzu, w związku z opracowywanym Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Skalbmierz w celu wybrania Przewodniczącego i Zastępcy Komitetu i przekazania najważniejszych informacji na temat rewitalizacji. 6. Konsultacje społeczne dokumentu w dniach ..... oraz zbieranie uwag w następujących formach: <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz; - bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz. 7. Otwarte spotkanie konsultacyjne z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu .....2025. r. o godz. .... w ..... <p>Zgodnie z art. 6 ust. 7 i 9 ustawy o rewitalizacji, niezwłocznie po zakończeniu konsultacji została opracowana i opublikowana na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz tablicy informacyjnej Urzędu informacja podsumowująca ich przebieg wraz z rejestrem zgłoszonych uwag i odniesieniem się do uwag z uzasadnieniem.</p>

WDRAŻANIE (FINANSOWANIE)	
<p>Wdrażanie założeń <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja (wdrażanie) przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych (w tym w ramach partnerstw międzysektorowych); - prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej oraz aktywizacji interesariuszy rewitalizacji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja przez gminę otwartego naboru na partnera/partnerów spoza sektora finansów publicznych do wspólnej realizacji projektu zgodnie z <i>Ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2021–2027</i> (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079 z późn. zm.). 2. Konkursy ofert dla organizacji pozarządowych. 3. Konkurs architektoniczny lub architektoniczno-urbanistyczny w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji. 4. Planowanie partycypacyjne obejmujące cykl spotkań służących zagospodarowaniu przestrzeni. 5. Warsztaty projektowe związane z kształtowaniem przestrzeni z wykorzystaniem map/makiet. 6. Spacerki badawcze dla określonych grup społecznych w celu ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych. 7. Realizacja projektów przez różnych beneficjentów (w tym w partnerstwach międzysektorowych). 8. Wspólne podejmowanie decyzji/kształtowanie przestrzeni/rozwiązywanie problemów/opiniowanie rozwiązań w trakcie cyklicznych spotkań Komitetu Rewitalizacji. 9. Spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami organizowane w miarę postępu wdrożenia projektów. 10. Realizacja małych inicjatyw interesariuszy rewitalizacji i wydarzeń lokalnych związanych z rewitalizacją.
MONITOROWANIE, EWALUACJA, AKTUALIZACJA	
<p>Ocena realizacji założeń <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie monitoringu realizacji rewitalizacji; - wykonanie ewaluacji założeń programowych; - aktualizacja dokumentu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiniowanie cyklicznych raportów/sprawozdań z postępu w realizacji dokumentu przez Komitet Rewitalizacji oraz ich upublicznianie na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. 2. Spotkania informacyjno-konsultacyjne w celu przekazywania informacji na temat postępu we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych. 3. Opracowanie ewaluacji <i>mid-term</i> i <i>ex-post</i> z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii mieszkańców na temat efektywności przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych. 4. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o aktualizację dokumentu przez inicjatywę co najmniej 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. 5. Opiniowanie zgłoszonych wniosków o aktualizację dokumentu przez Komitet Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Realizacja oraz zaplanowanie różnorodnych form partycypacji społecznej i aktywizacji społeczności lokalnej umożliwiło dotarcie do szerokiego grona przedstawicieli interesariuszy oraz poznanie ich potrzeb i oczekiwań w celu dostosowania wsparcia. Wartością dodaną przeprowadzonych metod partycypacji i „budowania” partnerstwa była możliwość skonfrontowania wiedzy o wielu aspektach funkcjonowania obszaru rewitalizacji przez różne środowiska lokalne, co w konsekwencji doprowadziło do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji i będzie stanowiło podstawę uzasadnienia podjętych na nim działań. Ponadto zakłada się, że partycypacyjny model opracowania dokumentu będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o rewitalizacji: „partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji”.

W związku z powyższym na etapie sporządzenia *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030*, zgodnie z procedurą określoną przepisami ww. ustawy, powołany został Komitet Rewitalizacji, w skład którego wchodzi interesariusze rewitalizacji, tj. przedstawiciele mieszkańców gminy (w tym obszaru rewitalizacji), organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedsiębiorców, jednostek organizacyjnych gminy oraz innych grup społecznych. Pierwszym etapem procedury było uchwalenie przez Radę Miejską w Skalbmierzu *Uchwały Nr XI/57/2024 Rady Miejskiej w Skalbmierzu z dnia 19.12.2024 roku w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji wraz z załącznikiem, stanowiącym Regulamin Komitetu Rewitalizacji*. Podjęcie uchwały poprzedzone było konsultacjami społecznymi przeprowadzonymi w dniach 16.10–20.11.2024 r. w następujących formach: zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego (dostarczanego drogą elektroniczną na podany adres e-mail, drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz, bezpośrednio do sekretariatu w budynku ww. Urzędu), otwartego spotkania konsultacyjnego z interesariuszami rewitalizacji z zapewnieniem możliwości przedstawienia uwag, opinii i propozycji (w dniu 12.11.2024 r.) oraz zbierania uwag ustnych do protokołu w sekretariacie w budynku ww. Urzędu. Wszystkie dokumenty dostępne były w wersji papierowej w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Skalbmierz (skalbmierz.eu) oraz na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. Po podjęciu ww. uchwały przez Radę Miejską na zasadach określonych w przyjętym *Regulaminie Komitetu Rewitalizacji*, ogłoszony został na stronie internetowej gminy, w BIP oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy Skalbmierz otwarty nabór na członków Komitetu Rewitalizacji, który trwał od 27.12.2024 r. do 15.01.2025 r. włącznie, natomiast dodatkowy uzupełniający nabór ogłoszono w dniach 15–31.01.2025 r. Zgłoszeń kandydatów można było dokonać poprzez wypełnienie *Formularza zgłoszeniowego na członka Komitetu Rewitalizacji* oraz dostarczenie go w taki sam sposób, jak w przypadku ww. formularza konsultacyjnego. Organem właściwym do rozpatrzenia zgłoszonych kandydatur był Burmistrz Miasta i Gminy Skalbmierz. Wybrani kandydaci zostali powołani na członków Komitetu Rewitalizacji *Zarządzeniem nr Or.0050.20.2025 Burmistrza Miasta*

i Gminy Skalbmierz z dnia 20 lutego 2025 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji ds. Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030 (zgodnie z limitami osobowymi określonymi w Regulaminie).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz w zakresie rewitalizacji.

Zasady jego działania określa *Regulamin Komitetu Rewitalizacji*, stanowiący załącznik do uchwały Nr XI/57/2024 Rady Miejskiej w Skalbmierzu z dnia 19 grudnia 2024 roku w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. Według zapisów niniejszego regulaminu, Komitet uprawniony jest do opiniowania GPR na etapie opracowania, a następnie jego wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz podejmowania inicjatyw związanych z rewitalizacją w Gminie Skalbmierz. Ponadto uczestniczy w sporządzaniu i opiniowaniu projektów uchwał Rady Miejskiej oraz zarządzeń Burmistrza Miasta i Gminy Skalbmierz związanych z rewitalizacją.

4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko oraz opiniowania przez właściwe instytucje

Przepisy *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) określają, dla jakiej kategorii dokumentów planistycznych, ze względu na ich indywidualną zawartość oraz zewnętrzne uwarunkowania, istnieje konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto przesłanką obowiązkowo kwalifikującą do przedmiotowej oceny, zgodnie z art. 46 pkt 3 i art. 47. ww. ustawy jest stwierdzenie, iż w efekcie realizacji przedsięwzięć, wystąpi znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

Decyzję o przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydaje organ opracowujący projekt dokumentu sam bądź zgodnie z art. 47 ww. ustawy, w uzgodnieniu z właściwym organem ochrony środowiska, którym w tym przypadku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach.

[Gmina Wystąpi z wnioskiem]

5. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Istnieje możliwość ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR) na okres nie dłuższy niż 10 lat, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji. Nie przewiduje się jednak jej ustanowienia, a możliwość ta pozostaje jako opcja, która zostanie zrealizowana, o ile wystąpią czynniki potwierdzające zasadność tej decyzji w kontekście optymalnego wykorzystania jej narzędzi.

6. Sposób realizacji dokumentu a polityka mieszkaniowa i planowanie przestrzenne w gminie

6.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej

W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz nie są wymagane zmiany w następujących uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 *Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego* (Dz. U. z 2023 r. poz. 725):

1. *Uchwale Nr XLI/202.2021 Rady Miejskiej w Skalbmierzu z dnia 29 czerwca 2021 r. w sprawie Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Skalbmierz na lata 2021–2026 oraz zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy.*

6.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

W związku ze sporządzeniem *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030* nie przewiduje się wprowadzania zmian w aktualnie obowiązujących dokumentach:

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Skalbmierz przyjętym Uchwałą Nr IX/65/ 99 Rady Miejskiej w Skalbmierzu z dnia 4 października 1999 r.;
- Zmiana nr 1 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego przyjęta Uchwałą nr LXXIII/359/2023, Rady Miejskiej w Skalbmierzu z dnia 20 lipca 2023 r.;
- Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego przyjętym Uchwałą nr IV/36/03 Rady Miejskiej w Skalbmierzu z dnia 3 marca 2003 r. (obecnie tylko niewielki fragment gminy jest objęty MPZP).

Nie przewiduje się również konieczności sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 *Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.). Ponadto gmina nie posiada Planu ogólnego (jest w trakcie opracowania), w związku z tym nie wskazuje się zmian w Planie ogólnym, ale podczas jego tworzenia należy uwzględnić zapisy zawarte w niniejszym dokumencie.

Spis map

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Skalbmierz.....	16
Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz	17
Mapa 3 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie świętokrzyskim w 2022 roku	32
Mapa 4 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie świętokrzyskim w 2022 roku	33
Mapa 5 Przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych na obszarze rewitalizacji	60

Spis schematów

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Skalbmierz.....	14
Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji ..	18
Schemat 3 Założenia <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030</i>	41
Schemat 4 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Skalbmierz	74

Spis tabel

Tabela 1 Wskaźniki obrazujące sytuację na terenie Gminy Skalbmierz w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej	12
Tabela 2 Liczba ludności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w porównaniu do liczby ludności Gminy Skalbmierz w latach 2018–2022.....	19
Tabela 3 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z poszczególnych powodów na wyznaczonym obszarze rewitalizacji i średnio w Gminie Skalbmierz w 2022 roku.....	23
Tabela 4 Wyniki egzaminów ósmoklasisty w placówkach oświatowo-wychowawczych zlokalizowanych na obszarze Gminy Skalbmierz w porównaniu do średniej dla gminy w 2022 roku.....	25
Tabela 5 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji...	34
Tabela 6 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk.....	42
Tabela 7 Projekt podstawowy nr 1	44
Tabela 8 Projekt podstawowy nr 2	47
Tabela 9 Projekt podstawowy nr 3	48
Tabela 10 Projekt podstawowy nr 4.....	50
Tabela 11 Planowane źródła finansowania projektów podstawowych	54
Tabela 12 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	56

Tabela 13 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi.....	62
Tabela 14 Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Gminy Skalbmierz.....	65
Tabela 15 Nawiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategicznych ..	67
Tabela 16 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030	70
Tabela 17 Harmonogram wdrażania dokumentu	75
Tabela 18 Wskaźniki monitoringowe wdrażania <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Skalbmierz na lata 2024–2030</i>	79
Tabela 19 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji	85

Spis wykresów

Wykres 1 Udział % ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w latach 2018–2022.....	20
Wykres 2 Udział % ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji i w Gminie Skalbmierz w 2022 roku.....	21
Wykres 3 Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego	21
Wykres 4 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania na obszarze rewitalizacji i w Gminie Skalbmierz w 2022 r.....	22
Wykres 5 Średnie % wyniki z egzaminów ósmoklasisty w Gminie Skalbmierz, powiecie kazimierskim, województwie świętokrzyskim i kraju w 2022 r.	25
Wykres 6 Liczba organizacji pozarządowych na 1000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania na obszarze rewitalizacji i w Gminie Skalbmierz w 2022 roku	26
Wykres 7 Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania w 2022 r. na obszarze rewitalizacji i w Gminie Skalbmierz.....	30

Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian przestrzenno-funkcjonalnych obszaru rewitalizacji